

Zem nám všetko. Čo my Zemi?

Koloman Migra

Dáva nám, ľudom i živým tvorom, domov. Dáva nám teplo, vodu, vzduch, potrebnú obživu, prírodné bohatstvo a zdroje energie. Úkryt, miesto pre pobyt v prírode, hrejivé lúče slnka, chladivé kvapky dažďa, ľúbivú harmóniu zvukov prírody a jej krásne obrazy: šum lesa, žblnkot horských bystrín i šplechot morského prílivu. Prijemný vánok i mohutné poryvy vetra. Prekrásne odtiene farebného spektra. Žiarivý deň pre prácu i ticho noci pre odpočinok. Chráni nás pred účinkami zhubného žiarenia z vesmíru. Dáva silu zostať a držať sa na zemi. Dáva možnosť hýbať sa želaným smerom.

My si berieme všetko. Aj to, čo nám nepatrí. A nevadí nám, že ubližujeme Zemi, že škodíme sami sebe, ale aj druhým. Rabujeme podzemie, rabujeme polia, lúky, stráne, lesy, ničíme prírodu v záujme zisku, ničíme vodu, ktorá nám dáva život. Oceány plačú z toľkého svinstva, ktoré tam posielame. Przníme vzduch, ktorý aj tak musíme dýchať. Robíme smetisko na Zemi. Robíme smetisko aj v okolí Zeme. Šírime elektronický smog. Všade vládne zákon zisku a nie zákon jednoduchého uspokojenia základných životných potrieb. Chýba ohľaduplnosť. Chýba skutočná láska k prírode. A chýba jasnovidný pohľad do budúcnosti. Vojny ničia nielen životy, ale aj prírodu a ubližujú matke Zemi. Kto nám dovolil takto sa k nej správať? Tu nám predsa nič nepatrí, nič sme si sem nedoniesli a do hrobu si nič nezoberieme.

V hokeji sa priestupky proti pravidlám trestajú pobytom na trestnej lavici. Na Zemi by sme mali zaviesť trest pre tých, ktorí škodia Zemi – núteným izolovaným pobytom vo vyprahutej púšti. Tak by im svietlo, aké zlo páchajú Zemi, ale aj svojim potomkom. A že vraj homo sapiens. Naozaj sapiens? Lenže rozumný človek vie, že žiadnu inú náhradnú Zem nemáme. Neverme na zázraky a konečne sa všetci začneme správať zodpovedne.

Ani Zem nebude len neobmedzené dávať donekonečna. Príde čas, keď už nebude čo brať a Zem prestane byť domovom pre živé tvory. Prestane byť krásnou modrou planétou a bude len nehostinným telesom vo vesmíre, akých sú miliardy. Príde trest. A hoci tomu dnes nedokážeme uveriť, príde bez možnosti nápravy.

Dvadsiaty druhý apríl je na celom svete Dňom Zeme. Preto si už konečne pri tejto príležitosti povedzme jednoznačne a nahlas: Stačí! Dosť vandalizmu a zlodejstva. Dosť egoizmu. Dosť nevšímavosti a ľahostajnosti. Už je najvyšší čas konať rázne v záujme záchrany Zeme. Už nie je čas na prázdne reči a prázdne sľuby. Zajtra totiž bude už neskoro a hrozné zmeny sa už nebudú dať odvrátiť. Preto spojme ruky a myslíme v záujme záchrany našej Zeme. V záujme záchrany našej vlastnej budúcnosti.

Autor je predseda ZO SZPB J. Bolfíka v Rimavskej Sobotě

Generál Ján Il'anovský, priamy účastník oslobodzovacích bojov, má aj dnes čo povedať mladším generáciám. S primátorom Liptovského Mikuláša Jánom Blcháčom a jeho zástupcom Lubošom Triznom na výšine Háj Nicovô.

Rozmýšľajme hlavou, nepodliehajme emóciám

Eva Brozmanová, predsedníčka ZO SZPB Trieda SNP, Banská Bystrica

Už vyše roka prekonávame v našich životoch nebyvalú krízu zapríčinenú Covidom-19. Neočakávane sme sa ocitli v situácii, ktorá nepochybne neprispieva k optimizmu. Napriek tomu by sme nemali uvažovať iba negatívne. Mali by sme radšej spoločne premýšľať o tom, ako postupovať ďalej. Aj v našom Zväze.

SZPB tak ako ostatné spoločenské organizácie pre neustále zákazy a príkazy vlády nesmú plne rozvíjať svoje aktivity. Mohli sme sa dosiaľ len v počte šiestich osôb zúčastňovať na pietnych aktoch pri pomníkoch protifašistického odboja a oslobodenia,

ostatné naplánované podujatia sme museli odložiť, ktovie na kedy.

Fungujeme

Dostalo sa mi do uší, že sú aj takí členovia Zväzu, ktorí akoby nevníмали celosvetovú pandémiu, frflú na

adresu svojich oblastných výborov a vedenia SZPB. Vraj vôbec nič nerobia... Ale robia, kladú vence na pietnych miestach v mene nás všetkých, prebiehajú i schôdze výborov základných organizácií, no iné možnosti nemáme. Vládne rozhodnutia, zrejme v súčasnosti nevyhnutné, nám viac nedovolia.

Určite, chýba nám osobný kontakt, stretnutia nielen s blízkymi príbuznými, no aj s priateľmi, nemôžu sa konať ani výročné schôdze. To ale predsa neznamená, že SZPB prestáva existovať! Uvažujte, je normálne, že začínajú niektorí naši členovia vystupovať zo Zväzu pre údajnú nečinnosť jeho funkcionárov?!

(Pokračovanie na str. 3)

Hanba v priamom prenose

Braňo Ondruš, Martin Krno

Na oficiálnej facebookovej stránke mesta Ružomberok v piatok 9. mája vysielali z Velkej zasadacej siene mestského úradu priamy prenos slávnostného udelenia Ceny A. Hlinku profesorovi Františkovi Vnukovi, ktorý sa deň predtým dožil v Austrálii 95. narodenín. Vyznamenanie z rúk primátora Igora Čombora za neprítomného oslávenca prevzala Elena Šebová a Ján Košíar.

Návrh na udelenie ceny predložil poslanec mestského zastupiteľstva za miestnu časť Černovú Pat-

rik Habo „za osobitný prínos históriky k bádateľskému a popularizačnému zhodnoteniu Andreja Hlinku“. Podporila ho v tom porota v zložení Igor Čombor, primátor mesta Ružomberok (predseda poroty), Marián Gešper, predseda Matice slovenskej, Pavol Stano, predseda Spoločnosti Andreja Hlinku, Dušan Škrabek, ružomberský dekan-farár, a Juraj Vrábel ml., historik.

Ocenený Púďák

František Vnuk sa narodil 8. apríla 1926 v Červenom Hrádku (okres Zlaté Moravce). Študoval na Vysokej

škole banskej v Ostrave, v roku 1949 emigroval do Rakúska, od roku 1950 žije v Austrálii. V Adelaide doštudoval na U.S.A. Institute of Technology (Vysoká škola technická USA), kde potom postupne pracoval ako asistent, docent a profesor. V rokoch 1955 až 1960 študoval v Adelaide históriu. Vo svojich prácach sa venuje cirkevným, ale aj „svetským“ dejinám. Sympatizuje v nich s ľudským režimom za vojnového slovenského štátu, odsudzuje Slovenské národné povstanie a má mimoriadne kritický postoj k Československu.

(Pokračovanie na str. 2)

Hanba v priamom prenose

(Dokončenie zo str. 1)

Slovenskej verejnosti sa stal známy po novembri 1989, keď podobne ako ďalší exilový historik Milan Ďurica z Talianska chodil často na Slovensko. Obaja tu mali prednáškové turné, vystúpenia na školách, stretnutiach najmä s mládežou. Spočiatku si získali pozornosť, dokonca aj u časti politikov, lebo prichádzali s „novými“ pohľadmi na slovenské dejiny, osobitne počas druhej svetovej vojny. Po niekoľkých diskusných fórach väčšina slovenských serióznych vedcov s nimi odmietala polemizovať, lebo debaty a ich „historické diela“ odhalili ich nedostatočné vedomosti a nevedecké prístupy, ideologizujúci výber faktov a účelové zakrývanie iných.

Adorácia Tisa

Vnuk sa „prešlávil“ o. i. tým, že označuje Jozefa Tisa za národného mučenika a deportácie Židov zľahčoval tvrdeniami, že boli v minulosti misionármi maďarizácie, „svojím šovinizmom prevýšili samotných Maďarov“ a preto mal slovenský národ príčinu vyviezť ich do nacistických koncentračných táborov a arizovať ich majetky.

V knihe „Andrej Hlinka: tribún slovenského národa“ veľmi nekriticky približuje život i politické pôsobenie rodáka z Černej, dnes súčasť Ružomberka. Táto jeho publikačná činnosť má byť dôvodom pre iniciatívu jedného z miestnych poslancov. Lenže pri udelení ceny verejnej inštitúcie autorovi pri príležitosti jeho životného jubilea (samotná kniha vyšla už pred 23 rokmi) treba posúdiť celé jeho dielo. Primátor a zároveň podpredseda ÚR Slovenského zväzu PROTIFAŠTICKÝCH bojovníkov, ako predseda poroty nielenže toto hľadisko opomenul, ale vystúpil s hlavným – plamenným prejavom, ktorým vysoko ocenil vedeckú prácu prof. Vnuka.

SZPB už bol proti

Ústav pamäti národa chcel v rámci Festivalu slobodu 17. novembra 2013 oceniť F. Vnuka „za vedecký prínos“. Tomuto škandálu sa napokon aj pod tlakom médií podarilo vyhnúť. Napríklad strana SaS

K tejto iniciatíve sa vtedy vyjadriť aj Predsedníctvo ÚR SZPB, ktorého členom už vtedy bol aj Igor Čombor. „SZPB protestuje proti udeleniu ocenenia za údajné celoživotné dielo historikovi, ktorého podstatnou časťou bola glorifikácia

jenskej a politickej akcie proti Slovenskej republike v roku 1944“ sa „slovenský exilový historik Ing. František Vnuk zaoberá príčinami a podmienkami vzniku tzv. Povstania, v zahraničí nazvaného rebéliou a dôsledkami, ktoré z tejto najtragickejšej udalosti v slovenských dejinách znamenala pre slovenský národ... Povstať

proti vlastnému štátu v mene umelého národa, umelého štátneho útvaru (t.j. ČSR – pozn. red.), na výzvu z cudziny a za cudzej podpory, je odsuditeľný čin a neospravedlniteľný a už najmenej materialistický oportunizmus. To je línia, ktorej sa sústavne pridržam a ktorá je alfou-omegou tohto príspevku.“

vtedy považovala rozhodnutie oceniť kontroverzného historika za poľutovaniahodný čin, ktorý by bol v rozpore s poslaním ÚPN a hodnotami, ktoré viedli k jeho vzniku: „Ocenenie apologeta slovenského ľudského štátu, ktorý programovo zľahčuje jeho totalitnú povahu, a to pri príležitosti výročia 17. novembra, bude vrcholom cynizmu.“

vojnovy Slovenskej republiky a jej režimu a falzifikácia štátotvorného Slovenského národného povstania. Súčasná Ústava SR je postavená na základných atribútoch boja za národné oslobodenie, ktoré vyvrcholilo Slovenským národným povstaním,“ vyhlásil predseda zväzu Pavol Sečkář.

V novom vydaní práce „Neuveriteľné sprisahanie, vo-

Prezident Tiso obohatil slovenskú pospolitosť o kresťansko-demokratické hodnoty, ktoré hlásal, ktorých sa pridržal a ktoré praktizoval v každodennom živote... Škody spôsobené týmto zákerným sprisahaním (SNP – pozn. red.) boli nenapraviteľné. Červenú armádu, o ktorej sa predpokladalo, že príde povstalcov na pomoc, ozbrojené vojská nemeckej armády úspešne odrážali na hrebeňoch Karpát... Pre Slovákov sa Dr. Tiso stal mučeníkom nezávislosti Slovenska, symbolom stratenej štátnej samostatnosti, ikonou oslobodzovacieho boja.

František Vnuk: Dr. Jozef Tiso, prvý prezident Slovenskej republiky, LÚČ Ústav dejín kresťanstva, Bratislava, 2019

Slovenský zväz protifašistických bojovníkov sa dištancuje od konania Igora Čombora, primátora Ružomberka a podpredsedu ÚR, ktorý ako predseda mestom vytvorenej komisie prispel k udeleniu ceny Andreja Hlinku historikovi Františkovi Vnukovi. Postoj SZPB k práci tohto historika je dlhodobo známy a nemenný. Podstatnou časťou celoživotného diela Františka Vnuka bola glorifikácia vojnovy Slovenskej republiky a jej režimu a falzifikácia Slovenského národného povstania, jednej z najvýznamnejších štátotvorných udalostí. Ústredná rada SZPB k ďalšej situácii zaujme postoj po uvoľnení protipandemických opatrení.

Pavol Sečkář, predseda SZPB, 10. apríla 2021

Čombor: Komunisti chceli Ružomberok zničiť

Ja osobne som bol veľmi naklonený, aby som Vám mohol dnes odovzdať túto cenu, pretože Vy ste vždy pekne hovoril, pekne písal a vážil ste si dielo aj osobu Andreja Hlinku a z toho dôvodu som sa ako primátor mesta Ružomberka rozhodol Vám udeliť túto cenu...

Naše mesto Ružomberok pocítilo v časoch totality, z demagogicko-politických dôvodov taký útlak a taký útlmový program bol vyskúšaný na meste Ružomberok, že Ružomberok chceli zdupať do zeme, chceli ho zničiť, prijali opatrenia, že zobrali odtiaľto okresné úrady a urobili z neho najväčšie neokresné mesto v celej Československej republike.

Nemalo obdoby potrestanie kolektívne nejakého mesta, nemalo obdoby, čo do intenzity a čo aj do realizácie opatrení tak, aby bol zastavený a utlmený život v Ružomberku... Dejiny Ružomberka sú poznamenané tým krokom totalitným, kedy Ružomberok trpel...

Hlinka vlastne zapríčinil, že Slováci mohli mať takzvaný slovenský štát, i keď ten slovenský štát nikdy nebol nazvaný fašistický, povedzme si to tak, ale bol to štát slovenský a Slováci mohli potom urobiť aj Slovenské národné povstanie...

A o takýchto veciach ste písal vy, pán profesor Vnuk. Vaše dielo je monumentálne a obrovské.

(Z gratulácie I. Čombora F. Vnukovi, 9. 5. 2021)

Vnuk o Povstaní

Takto píše František Vnuk o SNP vo svojej knihe *Neuveriteľné sprisahanie, vojenské a politické akcie proti Slovenskej republike v roku 1944*:

„Povstanie z r. 1944 nie je stelesnením takých ideí a ideálov, ktoré by mohli národ zjednotiť, podnecovať a inšpirovať k svedomitejšej práci a k obetiam pre dobro celku. Iba zatajovaním jeho skutočnej podstaty a okrášľovaním atribútmi, ktoré nikdy nemalo, možno z neho urobiť predmet ľudového kultu. A na takýchto falšných základoch nemožno, ani neslobodno stavať našu samostatno-štátnu existenciu v európskej rodine národov. (...)

Povstanie z r. 1944 bolo politicko-vojenským vystúpením proti zákonitej vláde Slovenskej republiky a proti existencii medzinárodne uznávaného slovenského štátu. Sami osnovatelia ho označujú za vyvrcholenie svojej ilegálnej činnosti. Lenže ilegálna činnosť je vždy aj trestná, a keď je v rozpore s morálnymi princípmi, je aj hriešna. Tento morálno-pochybný charakter povstania sa snažia osnovatelia zákona č. 489/92 (išlo o vyhlásenie 29. augusta za štátny sviatok SR – pozn. red.) zakryť tvrdením, že povstanie bolo bojom „proti totalite, útlaku, rasizmu, fašizmu, potlačovaniu ľudských práv“. Naozaj silné slová, ale žiaľbohu nepravdivé. Nepristane zvoleným reprezentantom národa tak nezodpovedne operovať nedomyšlenými dôvodmi. (...)

Predseda ObIV SZPB Róbert Fajta, predseda miestnej organizácie Zväzu vojakov Ján Chyla a členovia SZPB si 6. apríla uctili pamiatku osloboditeľov.

foto archív ObIV SZPB Ružomberok

I keď to bude pre niektorých ľudí nepríjemné a pre iných i bolestné, musíme sa zbaviť ťarchy viny, ktorá v roku 1944 zaľahla na svedomie národa. Povýšenie 29. augusta na štátny sviatok je nezaslúženým pokorením národa a nemožno ho prijať bez protestu. Nemalo by to však byť len mlkve a pasívne rozhorčenie. Pravdu, spravodlivosť a česť národa treba obhajovať verejne i s rizikom, že sa nám za to dostane veľa príkoria či už od zainteresovaných kruhov alebo od starých štruktúr v tlači, v oznamovacích prostriedkoch a vo verejnom živote. Je to však naša povinnosť nielen voči nevinným obetiam povstania, ale aj voči národu, ľudstvu i sebe samému. Mŕtve kameny by sa ozvali, keby sme si nesplnili túto svoju povinnosť my, žijúci.“ (ao)

Vence na Námestí osloboditeľov a v Háji Nicovô

Martin Krno

Liptovský Mikuláš a Bratislava sa dočkali definitívnej slobody v ten istý deň – 4. apríla 1944. Lenže kým naše hlavné mesto si mohlo vydýchnuť od nemeckých okupantov už na desiaty deň od začatia Bratislavsko-brnianskej operácie na dolnom Hrone, krvavé boje o srdce Liptova sa predtým ťahali dva mesiace.

Dôstojne si pripomenuli túto historickú udalosť v predvečer jej 76. výročia odbojáři vedení predsedom ObIV SZPB Jánom Martinkom spolu s predstaviteľmi mestskej samosprávy na čele s primátorom Jánom Blcháčom, poslancom Národnej rady SR (Hlas-SD). Samozrejme, nemohol chýbať ani tretí Ján – jeden z posledných žijúcich účastníkov týchto bojov, čestný občan Liptovského Mikuláša, 98-ročný generálmajor vo výslužbe Ján Il'anovský.

Dvojmesačné boje o Mikuláš

Tradične sa pietne akty konali na Námestí osloboditeľov a Háji Nicovô, pravda, kvôli pandémie sa teraz niesli v komornom duchu. Ale rovnako ako počasie boli krásne aj vence kvetov, ktoré v mene tamojších občanov skráslili dole na námestí okrášlili hneď dva objekty: NKP Pomník vojakom Červenej armády a pamätník účastníkom protifašistického hnutia (v rokoch 1939 až 1945 padlo 28 občanov Liptovského Mikuláša), a potom na niekdajšej strategickú kótu 748. Tam leží najväčší cintorín príslušníkov 1. čs. armádneho zboru, z ktorých 1361 tu našlo miesto posledného odpočinku. Nedávno sa tu

rozbehli rekonštrukčné práce.

Boje, ktoré predchádzali oslobodeniu centra Liptova, sa považujú po Karpatsko-duklianskej operácii za najťažšie na území Slovenska. Vyžiadali si

Pietny akt pred pamätníkom padlým vojakom 1. čs. armádneho zboru Háji Nicovô.

foto autor

veľké materiálne škody a celkovo vyše 4500 mŕtvych, ranených alebo nezvestných vojakov (červenoarmejcov neskôr pochovali na vojenskom cintoríne Žilina-Bôrik).

Udia ich víтали

Sovietski vojaci prvý raz došli Mikuláš 3. marca 1945.

O týždeň na to ho však príslušníci Wehrmachtu získali späť. Po nevyhnutnom preskupení, doplnení jednotiek a príprave nového útoku svobodovci prelomili nepriateľskú obranu severne od mesta 30. marca. Ešte počas svitania 4. apríla Nemci strhli most cez Váh na južnom okraji Vrbice a začali ustupovať na západ. O 6. hodine vojací 1. čs. armádneho zboru prešli spolu s 24. sovietskou streleckou divíziou do útoku. Čoskoro

začali ozývať v tyle nepriateľa výbuchy. Pretože to bolo niekde v priestore železničnej stanice a trate, usudzovali sme, že nepriateľ ničí pred odchodom železničnú trať a telefónne vedenie. Jednotky v obrane však zostali na mieste až do svitania. Potom nepriateľská palba podstatne zoslabla. Všetky naše jednotky, ktoré boli celú noc v plnej pohotovosti, vyrazili na svitaní do posledného útoku. Liptovský Mikuláš bol druhýkrát v ru-

Osloboditeľom pomáhali aj miestni odbojári pracovníci. Vyznamenal sa najmä Koloman Petrovič. Počas útoku najprv odmiňoval most na Il'anovo, ale pri podobnom pokuse pri Váhu smerom na Palúdzku padol zasiahnutý dávkou z guľometu. Pomenovali tu po ňom ulicu. Najťažšie boje sa odohrávali v priestoroch Vrbice, cintorína, ktorý sa nachádzal v lokalite dnešného Parku M. Rázusa, a pri železničnej stanici.

Oslobodený Liptov

Vďaka rýchlemu a rozhodnému postupu čs. pechoty sa Nemcom nepodarilo zachytiť na pripravenej obrane pri rieke Kvačianka. V ten istý deň Svobodovci oslobodili aj mnohé obce v strednom Liptove až po Vlašky. Na druhý deň pokračovali na západ, po krátkom pouličnom boji obsadili Ružomberok.

Mesto Liptovský Mikuláš pripravilo na svojej webovej stránke umelecko-publicistické pásmo, ktoré zachytáva slávnostné chvíle venované oslobodeniu i s predstavením sláčikového kvarteta pod travertínovým obeliskom na Háji Nicovô. Súčasne spustili virtuálne spracovanú expozíciu Múzea Janka Kráľa, ktorá mapuje najdôležitejšie momenty bojov spred 76 rokov. Expozíciu nájdete: <https://virtualne.tours/oslobodeniem>

prelomili nepriateľskú obranu. Klub vojenskej histórie Svoboda pri príležitosti 76. výročia uverejnil spomienku generálmajora Oldřicha Kvapila (1918–2011), v tom čase zástupcu náčelníka operačného oddelenia 4. brigády vojsk Ludvíka Svobodu:

„Po polnoci (4. 4. 1945) sa

kách sovietskych a našich jednotiek, tentoraz už definitívne. Do mesta ako prvé z nášho zboru prenikli jednotky štvrtej brigády. V meste sa dlho nezdržali. Sotva ho vyčistili od nepriateľa, pripravovali sa k jeho prenasledovaniu. Mnoho ľudí nás vítalo s radosťou, že ich mesto je konečne oslobodené.“

Rozmýšľajme hlavou, nepodliehajme emóciám

(Dokončenie zo str. 1)

Ako my môžeme ovplyvňovať situáciu, ktorá nastala v súvislosti so šírením zákerného koronavírusu? Iba tak, že všetci budeme dôslední, budeme dodržiavať nariadenia, vrátane nosenia respirátorov, že sa na základe vlastnej, zodpovednej úvahy necháme zaočkovať, aby sme sa mohli po očakávanom uvoľnení vrátiť do starých kolají a nadviazať na osvedčené aktivity. A hádam prísť i s novými nápadmi.

Nekonkrétna kritika

To, že sa nájdú nespokojenci, čo kritizujú našu údajnú pasivitu, lebo sa nechodí na zázajdy, do kúpeľov a podobne, nemôže odradiť ostatných, aby svojím myslením, rozhodovaním, no hoci aj vecnými pripomienkami podporovali rozvoj nášho združenia.

V priebehu trinástich rokov svojho členstva som si všimla, ako viacerí ľudia vo Zväze neobjektívne reagujú, vo všeobecnosti kritizujú na všetky strany,

no iba málokedy povedia čosi konkrétne k veci, čo by nás posunulo dopredu. Súčasne zväčša tí istí neradi prijímajú zmeny. Nevedomujú si, že všetko má svoj dôvod.

Hoci aj to, že predajná cena Ročenky odbojárov na rok 2021 narástla „až“ o 50 centov! Počula som negatívne komentáre i ohľadom návrhu na zvýšenie ročného členského príspevku na päť eur. Som presvedčená, že táto suma vonkoncom nie je premrštená a aj dôchodcovia ju bez problémov zvládnu.

Len na nás záleží

Za ďalší znepokojivý prejav postoja niektorých členov považujem nedostatočný odber dvojtyždenníka Bojovník, ktorý je predsa našim periodikom, teraz zmodernizovaným, aby oslovil i ostatných občanov Slovenska, učiteľov a mladých ľudí. Pritom predplatné na jeden rok predstavuje len 11 eur. Iba pripomeniem, že naša základná organizácia už štyri roky uhrádza odber Bojovníka pre družobnú

školu, kde náš časopis i Ročenku často využívajú na hodinách dejepisu a občianskej výchovy.

Nesmieme však iba pasívne brať na vedomie informácie, že ten-ktorý člen hodlá vystúpiť zo SZPB s odôvodnením, že sa predsa nič nerobí. Pritom súčasný stav v spoločnosti priniesol pre mnohé rodiny nielen obmedzenia cestovania, no aj veľá bolesti, ľudských strát a nešťastia. Tvrdenia, že náš Zväz ostáva pasívny, je iba výhovorkou, ak nie aj určitý zámer podkopať jeho autoritu.

Od nás všetkých bude závisieť, či udržíme i v tejto kríze spoločenské postavenie SZPB, či tu budeme naďalej organizáciou, ktorá mladším ostatným občanom približuje tradície protifašistického hnutia na Slovensku a vo svete, varuje ich pred novými krvavými vojnami. A budeme zodpovedne vysvetľovať predovšetkým mladým ľuďom, že spoločne s nimi nesmieme dopustiť, aby sa zopakovala tragická história z rokov 1938 až 1945.

Dodatočné blahoželanie

Ivan Gašparovič v družnom rozhovore s členkami SZPB z Košíc, 8. máj 2015 Háji Nicovô.

Pri okrúhlym, 70. výročí oslobodenia a porážky fašistických vojsk v Európe sa ústredné oslavy konali 8. mája 2015 v Liptovskom Mikuláši, presnejšie pri Pamätníku a vojenskom cintoríne príslušníkov 1. čs. armádneho zboru v Háji Nicovô. Iste si mnohí pamätáte na ten jasný jarný deň, desiatky autobusov a tisíce ľudí zo všetkých kútov Slovenska.

Medzi čestnými hosťami sa objavil aj dvojnásobný prezident Ivan Gašparovič. Hoci už bol bývalým najvyšším ústavným činiteľom, prítomní ho spontánne vítali a on sa s mnohými veľmi rád neformálne porozprával. Viete, že bol v poradí síce tretí prezident SR, ale až on zaviedol tradíciu, že vzdávať úctu červenoarmejcom pochovaným na bratislavskom Slavíne by mala za svoju prirodzenú povinnosť považovať aj hlava nášho štátu?

Nedávno, 27. marca mal rodák z Poltára Ivan Gašparovič 80 rokov. **Dodatočne mu blahoželáme.**

Text a foto: Martin Krno

Na hrôzy vojny nesmieme

Július Kolečáni

Igor Hus (52) je primátorom Turčianskych Teplíc druhé volebné obdobie. Na čelo malého kúpeľného mestečka kandidoval ako nezávislý, v minuloročných voľbách sa dostal aj do poslaneckých lavíc za hnutie OĽANO. Pred tým ako sa rozhodol vstúpiť do politiky pracoval dlhé roky v policajnom zbore. Pre čitateľov Bojovníka približuje život v Turčianskych Tepliciach, ale takisto otvorene hovorí aj o tom, v čom vidí rozdiely medzi vysokou a komunálnou politikou, aká je antifašistická tradícia v Turci či ako vníma nedávnu koalíčnú krízu.

Siedmeho apríla si Turčianske Teplice pripomínajú výročie oslobodenia. Ako prebiehali oslobodzovacie boje o mesto?

V kronike mesta som sa dočítal, že od 4. do 6. apríla 1945 pozorovali obyvatelia veľký ústup a nervozitu nemeckého vojska, bolo počuť hrmot áut, dunenie kanónov a vlaky sa jeden za druhým rútili do Martina. Obyvatelia sa zo strachu pred odvečením skrývali v tajných skrýšach a keďže ústup nemeckých jednotiek neustále bombardovali spojenecké vojská, obyvatelia väčšinu týchto dní strávili v pivniciach.

Vtedy ešte Štubnianske Teplice oslobodili 7. apríla v ranných hodinách sovietske a rumunské jednotky 2. ukrajinského frontu. Pri oslobodzovaní mesta a jeho okolia padlo v bojoch 150 vojakov Červenej armády a 10 rumunských vojakov. Pochovali ich vo Zvolene, v Priekope a na Slavíne.

Turiec má veľmi silnú povstaleckú tradíciu. V blízkosti Čremošného v júli 1944 špičky povstania doladzovali prípravu, v Sklabini ako v prvej obci vyvesili československú zástavu. Neskôr, najmä v začiatkoch povstania sa v celom Turci odohrávali intenzívne boje. Ako ste túto tradíciu vnímali v priebehu života? Čo pre Vás znamená antifašizmus?

Nuž, tá tradícia nás sprevádzala už od detstva, hry na partizánov a štyroch tankistov a psa. Ale teraz vážne.

V katastri obce Čremošné sa v júli 1944 stretli predstavitelia vtedy ilegálnej SNR a predstavitelia vojenského ústredia, aby sa dohodli na spoločnom postupe v dokončení príprav na Slovenské národné povstanie. Na tomto stretnutí sa zúčastnil aj náš rodák Jozef Lettrich, neskôr predseda Demokratickej strany a prvý povojnový predseda Slovenskej národnej rady. Práve myšlienka boja proti fašizmu zjednotila predsta-

viteľov rôznych politických strán a hnutí.

V Turci boli skoro v kaž-

domosť alebo rasu nad ostatné je nebezpečná. Rovnako ako potláčanie ľudských práv, slobody prejavu, slobody pohybu, dobýjanie cudzích území. Bohužiaľ, vo svede sa stále deje veľa nespravodlivosti. Napríklad v Sýrii nám vyrástla generácia detí, ktorá pozná iba vojnové časy. A sociálne nožnice sa otvárajú čoraz viac. Aj to môže byť živnou pôdou pre vznik nových nebezpečných teórií a hnutí.

mesto predstavovali ľuďom, ktorí ho nepoznajú, alebo poznajú len málo. Čo by ste o Tepliciach vyzdvihli pre členov SZPB a čitateľov Bojovníka?

Turčianske Teplice majú bohatú históriu najmä v kúpeľníctve. Už v 13. storočí boli objavené teplé pramene. Dnešné územie mesta patrilo pod mesto Kremnica, ktorá sa vzdala majetku kúpeľov až v roku 1949. Po stáročia sa tu chodili liečiť

kúpeľov je dnes v Tepliciach aj aquapark a mestské kúpalisko s teplou vodou, ktoré navštevujú najmä domáci, Martinčania a ľudia z blízkeho okolia. Známy je Galandov dom, teda rodný dom Mikuláša Galandu, známeho slovenského maliara, ktorý ovplyvnil celé generácie výtvarníkov.

Bohatú históriu má aj školstvo. Práve v tomto roku oslavujeme 150. výročie založenia pedagogickej školy, ktorá pôsobila najprv v Kláštore pod Znievom a neskôr v Turčianskych Tepliciach. Z jej lavíc vyšlo mnoho učiteľov, ktorí počas Rakúsko-Uhorska a Československej republiky učili najmä v dedinských málotriedkach. V čase vypuknutia SNP sa jej priestory premenili na nemocnicu, kde bojovali o život vojaci a partizánov lekári a zdravotné sestry.

Dnes je to Stredná odborná pedagogická škola, ktorá vzdeláva najmä učiteľky pre materské školy. V meste sa nachádza aj gymnázium, ktoré je pokračovateľom jedného z prvých troch slovenských gymnázií z 19. storočia, opäť z Kláštora pod Znievom. No a samozrejme, mesto má ideálnu polohu a podmienky na rôzne športové aktivity. Futbal, hokej, cyklistika, beh, tenis a turistika. Každoročne organizujeme Beh zdravia, na ktorý prichádzajú bežci z celého Slovenska. Populárne sú aj cyklistické preteky. Z bohatého kultúrneho života mesta spomeniem aspoň tradičné júnové Dni mesta a augustové Dožinky.

Mesto patrí k tým menším, v jeho živote dominuje najmä cestovný ruch spojený s kúpeľníctvom. Vidíte aj ďalšie možnosti rozvoja pre mestečká tohto typu?

V kúpeľných mestečkách budete ťažko rozvíjať priemyselnú výrobu aj z hľadiska ochranných pásiem liečivej vody. Sme aj v tom dobrom, aj v zlom „odsúdení“ na rozvoj cestovného ruchu.

Máme tu širokú sieť ubytovacích zariadení, reštaurácií v kombinácii s okolitou krásnou prírodou. Každý rok zveľadujeme mestské kúpalisko, detské ihriská a do budúcnosti uvažujeme aj o nových multifunkčných športových plochách.

Čo si na meste vážite najviac?

Primátor Turčianskych Teplíc Igor Hus.

foto autor

dej doline pred povstaním horárne a lesné chaty obsadené ľuďmi, ktorí chceli bojovať za slobodnú krajinu. Neboli to iba vojaci, utečenci z pracovných táborov, ale aj chlapi z dedín, z rôznych častí Slovenska, Rusi, Ukrajinci, Poliaci, Francúzi, Česi.

Veľmi nápomocné bolo aj obyvateľstvo Turca. Pomáhali s doručovaním potravín, liekov, oblečenia. Takmer v každej turčianskej obci nájdete pamätníky obetiam povstania. Aj v našom meste si každý rok pripomíname v apríli oslobodenie mesta a v auguste Slovenské národné povstanie. Bol to odpor voči útlaku a boj za slobodu, vykúpenú množstvom obetí.

Myslíte si, že antifašizmus je len záležitosťou histórie, alebo vidíte aj riziká jeho znovuzrodenia v súčasnosti?

Ťažko je dnes určiť, čo je v dnešnej dobe čistý fašizmus či nacizmus tak, ako sme ich poznali pri ich zrode v Taliansku alebo v Nemecku. Každá teória, ktorá vyzdvihuje jeden národ, národ-

Druhé volebné obdobie ste primátorom Turčianskych Teplíc. Už ste sa teda neraz ocitli v situácii, kedy ste

bohatší mešťania z Uhorska, v dvadsiatych rokoch tu pár týždňov strávil aj Pavol Országh Hviezdoslav. Okrem

Pamätník obetiam hromadného vraždenia v lesoparku Bôr.

foto autor

zabudnúť

Zeleň, čisté prostredie, pokoj a dobrú gastronómiu.

Je niečo, čo Vás vo funkcii primátora obzvlášť demotivuje?

Jedno si povedzme na rovinu. Nikdy nemôžete vyhovieť všetkým. Iné priority majú starší občania, iné rodiny s deťmi, niekto zas chce, aby sa viac investovalo do ďalších športov, niekto chce hlásenia mestského rozhlasu, iným to zas prekáža, mestské časti majú pocit, že vždy sa investuje viac v tej druhej a takto by sme mohli uvádzať príklady ďalej. Ja hovorím, že z večera do rána vychádza iba slnko, nie projekty a investície.

Ešte sa vrátim k téme anti-fašizmu. Od jesene minulého roku stojí v Turčianskych Tepliciach nový pamätník. Mohli by ste o ňom povedať viac?

Na vybudovaní pamätníka obetiam 2. svetovej vojny sa podieľalo viacero spolok a organizácií. Slovenský zväz protifašistických bojovníkov, Klub priateľov Francúzska a Slovenska so sídlom v Žiline, Pozemkové spoločenstvo bývalých urbárikov Vieska, Okresná organizácia Únie žien Slovenska, Miestny odbor Matice slovenskej. Finančné

náklady nieslo mesto Turčianske Teplice s príspevom Pozemkového spoločenstva vo Vieske.

Pamätník je venovaný ôsmim občanom Viesky (časť Turčianskych Teplíc), ktorí zahynuli pri mínometnej paľbe 26. 9. 1944. Nachádza sa tu aj meno Jána Hrušku, učiteľa z Teplíc, ktorého mučili na gestape v Kremnici a 12. decembra 1944 zavraždili. Jeho telo našli v masovom hrobe pri Turčeku. Tam objavili aj telo zdravotnej sestry Praskovje Šovčíkovej, ktorej meno sa tiež nachádza na tomto pamätníku. Autorom reliéfu je nedávno zosnulý akademický sochár Štefan Pelikán.

Ale pozornosť mesto venuje aj existujúcim pietnym miestam...

Áno, už niekoľko rokov sa snažíme získavať dotácie a príspevky na opravy hrobov z obdobia druhej svetovej vojny. V polovici marca som na Úrade vlády podpísal zmluvu na dotáciu na dva projekty v celkovej výške 2900 eur. Opravy sa týkajú hrobu Jozefa Sprateka, ktorý ako 19-ročný chlapec padol 21. septembra 1944 a je pochovaný na cintoríne v Turčianskom Michale. Na cintoríne na Dolnej Štubni opravíme hrob Jozefa

Kantora, ktorý zahynul 6. októbra 1944. (pozn. red.: Turčiansky Michal a Dolná Štubňa sú mestské časti Turčianskych Teplíc).

Tradičným miestom pre pietne akty je však pamätník s hromadným hrobom v leso-parku Bôr. Neležia v ňom však sovietski a rumunskí vojaci, ktorí padli pri oslobodzovaní mesta. Aká je história tohto pamätníka? Kto je v masovom hrobe pochovaný?

Koncom apríla 1945 objavili masový hrob pri rázcestí Dolný Turček – Sklené v protitankovom zákope. Celý hrob bol dlhý 20 metrov a našli v ňom 180 bezvládných tiel zavraždených ľudí. Z dobovej správy vtedajšieho Úradu okresného národného výboru v Turčianskom svätom Martine sme sa dozvedeli, že medzi vykopanými obeťami bolo 118 mužov, 48 žien a 14 detí. Z počtu 80 identifikovaných osôb ich 65 previezli vlastní príbuzní do miesta ich bydliska. Sto neznámych obetí a 15 identifikovaných bolo pochovaných práve na miesta dnešného pamätníka Pod Bôrom.

Dobové opisy nájdených tiel sú hrôzostrašné. Väčšina zomrela zastrelením do tyla, hrude alebo hlavy. Predstavte si, aké to boli zvery, keď dokázali ročného chlapčeka streliť do hlavy. Deti boli vo veku 1 až 12 rokov. V smútočnom sprievode 20. mája

1945, niesli žiaci v rukách kytice nezábudok. Symbolicky nám pripomenuli, že na tieto hrôzy nesmieme zabudnúť.

V minulosti hrozilo, že pamätník aj s masovým hrobom bude musieť ustúpiť výstavbe rýchlostnej cesty R3. Aká je situácia v súčasnosti – je toto riziko zažehnané?

Áno, už definitívne je, bol vybraný variant, ktorý pamätník obchádza.

Okrem pozície primátora vykonávate aj pozíciu poslancu NR SR. V tejto oblasti ste nováčikom. Ako hodnotíte veľkú politiku po roku pôsobenia v nej? Sú rozdiely v porovnaní s komunálnou politikou značné? Čo Vás prekvapilo?

Sú tam veľké rozdiely. V komunálnej politike u nás v meste sa nehráme nato, kto je ľavý, pravý, liberálny, kresťanský, ale rozhodujeme sa predovšetkým na základe toho, čo bude dobré a prospešné pre mesto a pre jeho občanov. Ukazuje sa, že starostovia z praxe viac poznajú, ako budú zákony v praxi vykonateľné, čo je reálne a čo nie, čo je možné uskutočniť s reálnym prínosom a čo je iba obyčajná administratívna „buzerácia“.

Súčasná koalícia, ktorej ste súčasťou, sa od počiatku vládnutia borí s pandemiou. Vláda musela prijať aj mno-

hé nepopulárne kroky. S čím ste mali najväčší problém sa sotožniť?

Ja som mal problém vyrovnávať sa so samotnou pandemiou. Dovtedy sme zo sveta len sledovali správy o rôznych lokálnych vírusových ochoreniach, ale priamo sa nás to netýkalo. Zrazu sa objavilo niečo, čo razantným spôsobom vstúpilo do našich životov a úplne ich zmenilo. Keď ľudom meníte ich zvyky a návyky, ich spôsob života, určite to nie je populárna cesta, ani „vrtnanie“ v nose, ktoré sám neznášam.

Myslím si, že už je najvyšší čas riešiť dôsledky pandémie, či už zdravotné, zatvorené školy, prevádzky a tvrdý ekonomický dopad na niektoré skupiny obyvateľstva.

V čase, keď sme robili tento rozhovor, kulminovala kríza vo vnútri koalície, ktorá nakoniec vyústila do rekonštrukcie vlády. Aký je Váš pohľad na vzniknutú situáciu? Pomôže podľa Vás rekonštrukcia vlády utlmiť pnutia vo vnútri koalície?

Kvôli stromom nevidíme les. To platí pre vzťahy vo vláde a pre kalkulovanie politických strán. Pre obnovenú vládu by malo zase platiť, že aj keď les vyzerá zvrchu zelený, treba sa pozrieť aj na jednotlivé stromy, to sú tie rôzne ľudské osudy. V zásade platí, že les tu ostane aj bez nás.

Oslobodenie Stupavy

Ján Holič, predseda ZO SZPB Stupava

Aj v našom malom meste sme si pripomenuli výročie oslobodenia. Hoci v komornej atmosfére, položili sme vence na dvoch pamätných miestach, ktoré u nás máme. Vedenie mesta, ale aj aktívnych občianskych združení sa 7. apríla pridalo pri pamätníku oslobodenia vedľa domu kultúry.

V oslobodzovacích bojoch Stupavy padlo 40 vojakov a 6 občanov Stupavy a to – Jozef Hanečka, František Hodeček, Mária Vinbergerová, Mária Darášová, Jozefína Parisková a Ján Kostka. Pri oslobodzovaní Stupavy zohrala významnú rolu aj Partizánska skupina Stalinovej brigá-

dy, ktorá operovala v oblasti Malých Karpát. Jej veliteľom bol v tom čase kpt. Brunovský a medzi členmi partizánskej skupiny nechýbal ani obyvateľ Stupavy Anton Nič.

K obetiam v Stupave patril aj 20-ročný p. Obadál, ktorý zahynul pred oslobodením Stupavy v čase núteného kopania zákopov pre Nemcov. Po 6-ročnom fašistickom zverstve bolo naše malebné mestečko na úpätí Karpát oslobodené 5. apríla 1945.

Prostredníctvom rozhlasu mesta Stupava bola táto významná udalosť pripomenutá všetkým obyvateľom nášho mesta, ktorí sa nemohli zúčastniť na kladení vencov z dôvodu obmedzení vyhláškou hlavného hygienika SR.

Pamätník Oslobodenia Stupavy.

foto autor

Nezabudli sme

Mária Vizíková, ZO SZPB Zemianske Kostolany

Aj naša obec Zemianske Kostolany bola oslobodená 4. apríla 1945. Sedemdesiate šieste výročie oslobodenia sme si pripomenuli stretnutím členov ZO SZPB pri pamätníku SNP.

Pietne stretnutie sa uskutočnilo už 1. apríla, keďže 4. apríl vyšiel tento rok na Veľkonočnú nedeľu. Krátky príhovor predniesla predsedníčka ZO SZPB Anna Komaneková, ktorá vyslovila poďakovanie osloboditeľom a venovala spomienku i tým, ktorí boli zavraždení v našej obci a ich telá boli uložené do spoločného hrobu.

V ňom bolo pochovaných 66 mužov, 3 ženy, 3 deti a 6 vojakov. Ako spomienku sme položili veniec a zapálili sviečky. Aj v tejto ťažkej dobe pandémie, nesmieme zabúdať na tých, ktorí za našu slobodu obetovali svoje životy.

foto autorka

Invázia Nemecka a jeho spojencov

Manolis Stavrakakis, grécky publicista

Predovšetkým grécki antifašisti si pripomínajú 80. výročie vojenského vpádu, ktorý súčasne s okupáciou Juhoslávie Nemci rozpúťali so svojimi spojencami 6. apríla 1941. Manolis Stavrakakis, ktorý na prelome 70. a 80. rokov študoval žurnalistiku na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave, pre čitateľov Bojovníka priblížil vtedajšie krvavé udalosti.

Gréci, ktorí od jesene 1940 zariadené bojovali proti Mussoliniho vojskám, museli na jar 1941 čeliť oveľa ťažšiemu súperovi – Hitlerovým armádam. Tie predtým obsadili s menším či väčším odporom, či dokonca bez neho, viacero európskych krajín.

Vojenský atašé v Ríme En von Riedelen známy pomerov v talianskej armáde, poslal 18. októbra 1940 správu do centra Tretej ríše. Varoval, že prípadný útok Mussoliniho na Grécko nebude žiaľ úspechy. Mal pravdu, presvedčivé grécke vojenské akcie, ktoré zatlačili talianskych fašistov až do polovice Albánska, prinútili ich nacistických priateľov, aby sa zapojili do ďalšej vojny na Balkáne.

Mussolini zlyhal, do hry vstúpil Hitler

Nemecké vedenie udržiavalo čulé diplomatické styky s Gréckym kráľovstvom počas celej grécko-talianskej vojny. Tak malo možnosť zhromažďovať všestranné informácie, posudzovať morálku tamojšieho ľudu a reagovať na britské požiadavky ohľadom rozšírenia námorných a leteckých základní na gréckom území.

Generál Ioannis Metaxas márne pokračoval vo výzvach Veľkej Británie, aby posilnila leteckú podporu a dodávky protiletadlových a protitankových zbraní. Angličania ho uspokojili nejasnými sľubmi a nekonkrétny-

mi návrhmi na širšie spojenectvo.

V Novom ríšskom kancelárstve sa 5. decembra 1940 konalo stretnutie predstaviteľov ozbrojených síl. Führer nariadil uskutočniť plán na inváziu do Grécka v prípade, že pokus o sprostredkovanie dohovoru na linke Berlín – Atény zlyhá. Plán dostal kódové označenie Operácia Marita, čas jeho realizácie určili na marec 1941. Maritou sa volala dcéra generálporučíka Alfreda Jodla, náčelníka Operačného štábu Vrchného veliteľstva brannej moci.

Na Juhosláviu Nemci zaútočili 6. apríla. Spočiatku odolávala, no vojaci mnohých jednotiek zutekali. Okrem toho v krajine nastali vnútorné problémy, 14. apríla vypukol v Dalmácii ozbrojený konflikt medzi Srbmi a Chorvátmi. O tri dni na to bolo podpísané prímerie. Nemci utrpeli minimálne straty, naopak, na druhej strane napočítali stovky padlých a zranených.

Šiesteho 6. apríla o 5. hodine ráno veľvyslanec v Aténach princ Victor von Erbach a podplukovník Clemm von Hohenberg navštívili predsedu vlády Alexandrosa Koryzisa v jeho dome a informovali ho o vstupe Wehrmachtu do Grécka. Premiér reagoval: „Prosím, povedzte svojej vláde, že my budeme brániť svoju vlasť a postavíme sa na rozhodný odpor proti každému pokusu cudzích vojsk vpadnúť do našej krajiny.“

O dve hodiny na to sa zišla Rada ministrov pod vedením gréckeho kráľa Juraja II. Generálny štáb vydal vyhlásenie: „Ráno 6. apríla 1941 nemecká armáda dislokovaná v Bulharsku bez toho, aby bola k tomu vyprovokovaná, zaútočila na grécke

nosti, tábory i železničné stanice v južnom Macedónsku.

Boje boli tvrdé, ale nerovné. Obrancovia bojovali do posledných síl, až kým im nedošlo streľivo. Tým spôsobili Nemcom citeľné straty. V Evrosii, v severovýchodnej oblasti kráľovstva,

hranice a už v noci zo 7. na 8. apríl doraziť na predmestie Solúna.

V oblasti sa nenachádzali väčšie grécke sily, zatiaľ čo britská obrnená brigáda dislokovaná medzi mestom Veria a Vardarom sledovala posuny nacistov bez toho, aby niečo podnikla. Vojen-

Nemecké jednotky pochádzajúce ulicami Atén.

jednotky pri hraniciach. Naši vojaci bránia svoju vlasť.“

Marita sa rozbehla na plné obrátky

Nemecký generálny štáb pridelil vedenie operácie Marita 12. armáde poľného maršala Wilhelma Sigmunda Lista. Tvorili ju 40. obrnený zbor generála Georga Stumma, 18. horský zbor gen. Franza Böhma a 30. armádny zbor gen. Otta Hartmana. Hlavný nápor nepriateľa sa prejavil v západnej Trácii. Nemci mali plnú podporu Luftwaffe. Stuky (Junkers Ju 87) nemilosrdne útočili na vojenské pev-

sa grécka brigáda pod nepriateľským tlakom uchýlila na turecké územie. Turci ju odzbrojili, veliteľ generálporučík Ioannis Zisis spáchal po dvoch dňoch v Ypsale samovraždu...

Hlavnú oporu na zastavenie agresie zo severu predstavovala Metaxasova línia v celkovej dĺžke 170 kilometrov od rieky Vardar (Axios) po Mestu (Nestos). Väčšinu tamojších pevností držali Gréci naďalej vo svojich rukách. Oslabenie odporu Srbov v údolí rieky Strumica však umožnilo 2. tankovej divízií generálporučíka Rudolfa Veidla prekročiť juhoslovansko-grécke

ské zoskupenie na severovýchode Grécka tak bolo odrezané od zvyšku armády, jeho zničenie sa javilo ako nevyhnutné.

Pod náporom nepriateľa padla Metaxasova línia

Veliteľ generálporučík Konstantinos Bakopoulos, ktorý dostal od generálneho štábu povolenie na začatie rokovania o kapitulácii, oznámil nepriateľom úmysel prijať podmienené prímerie. Ráno 9. apríla Nemci odpovedali, že ho akceptujú s výnimkou požiadavky, že by si hopliti (pechota) ponechali zbrane.

O statočnosti Grékov v boji proti Nemcom povedali a napísali:

Anthony Eden, britský minister zahraničných vecí: „Grécko zdržiavalo Nemcov na pevnine a na Kréte šesť týždňov, čo zvrátilo chronologické poradie plánov nemeckého generálneho štábu, a preto prinieslo radikálnu zmenu v jeho zámeroch a možno aj na priebeh vojny.“

Jean Cassou, francúzsky spisovateľ, účastník hnutia odporu: „My Francúzi, porazení, poníženi, vyčerpaní, sme sa pozerali na Grécko, ako bojovalo, pretože ako rytieri bránili svoju česť, a to nám opäť dávalo nádej.“

Rozhlasová stanica Moskva: „Bojovali ste neozbrojení proti brneniu. Malý verzus veľký a zvíťazili ste. Inak by sa to nedalo urobiť, pretože ste Gréci. Ušetrili sme si čas na svoju obranu. Ako Rusi a ako ľudské bytosti vám ďakujeme.“

Generál Wilhelm Keitel na súde v Norimbergu: „Nečakaný a silný odpor Grékov spomalil útok proti Rusku na vyše dva mesiace. Keby nebolo toto meškanie, bol by priebeh vojny iný, a to nielen na východnom fronte, ale aj vo vojne všeobecne.“

Veliteľ 72. nemeckej divízie, ktorý bojoval v Kato Nevrokopi: „Bojoval som proti Poliakom a Francúzom, ale nikdy som nestrelol taký účinný a deštruktívny odpor ako v Grécku.“

Joseph Goebbels, šéf nacistickej propagandy: „Pohybujeme sa pomaly v Grécku ... Gréci sú statoční bojovníci... Obsadené zákopy sú plné mŕtvov a náš Führer obdivuje najmä odvahu Grékov.“

Talianska invázia do Grécka narazila na odhodlanú armádu.

Výsadosk príslušníkov leteckých síl.

sa rozšírila do Grécka

Napoludnie Bakopoulos s Veilom podpísal príslušný protokol. Vojenské sily v severnom Grécku sa teda vzdali, no niekoľkým jednotkám sa podarilo premiestniť na ostrov Thasos.

Nemci postupne odzbrojili zvyšných obrancov Metaxasovej lí-

nie. Prítomný major Wehrmachtu v pevnosti Paliouriones zablahoželal gréckemu veliteľovi k „uzavretiu prímeria“ a umožnil dôstojníkom odísť so svojimi mečmi a bojovou zástavou. Na druhý deň nacisti obsadili Florinu, nasledovali Kastoria, Neapol, Grevena a potom mestá Larissa, Trikala, Volos a Lamia...

Osemnásteho apríla, keď nemecké jednotky pochodovali k Aténam, spáchal predseda vlády Koryzís samovraždu zastrelením. Oficiálne rozšírili správu, že zomrel na infarkt, aby v hlavnom meste nenastala panika.

Nemeckí výsadkári 26. aprí-

la pristáli neďaleko Korintu. Britom sa akurát podarilo vyhodiť do povetria most Isthmus, zatiaľ čo veliteľ expedičných síl v Grécku generálporučik Henry Maitland Wilson nastúpil do lietadla smerom na Blízky východ.

Nemecké jednotky vstúpili do Atén 27. apríla. Kráľ a členovia vlády štyri dni predtým odleteli na Krétu. V máji 1941 v bitke pri ostrove Megalonisos sa skončil hrdinský odpor proti okupantom v kontinentálnom Grécku.

Nemci pri ťažení utrpeli určité straty: 948 mŕtvych, 3 360 zranených a 385 nezvestných. Grécka armáda však mala v bojoch s Talianmi a Nemcami až 13 325 mŕtvych, 62 663 zranených a 1 290 nezvestných, zatiaľ čo sily Britského spoločenstva 900 mŕtvych, 1 250 zranených a okolo 13 900 zajatcov.

Trojitá deľba vojrovej koristi

Po úspešnom výsadku nemeckých vzdušných vojsk na Krétu (20. mája až 1. júna) na celú krajinu uvalili trojitú okupáciu, pretože po nemeckých jednotkách nasledovali talianske a bulharské. Grécko si rozdelili do troch zón.

Územia s najväčším strategickým a ekonomickým významom (Atény a okolie, severný región so Solúnom, väčšinu Kréty) si ponechalo Nemecko, ktoré tam malo okolo 120-tisíc mužov. Tí sa vyznačovali neľudskou krutosťou, osobitne prapory SS.

Okupanti okamžite skonfiškovali všetok dostupný tovar, výrobky a priemysel pre potreby svojich armád. Nemci si vynútili pre Grécko nevýhodnú pôžičku, čím sa vyčerpali peňažné rezervy štátu.

V zime na prelome rokov 1941 a 1942 zomrelo od hladu asi 300-tisíc občanov, nacisti ich tisíce prenasledovali, mučili a zabíjali. Po vytvorení odbojových organizácií začali s masovými popravami. Vo viacerých mestách vyvraždili Židov. Nemecké jednotky sa začali z Grécka sťahovať až v októbri 1944.

Mussoliniho vojská obsadili väčšinu krajiny: Tesáliu, Epirus,

stredné Grécko, Peloponéz, takmer všetky ostrovy a východnú provinciu Kréty. Nadvláda asi 140-tisíc talianskych vojakov bola tvrdá, ale miernejšia ako nemecká.

Hlavným cieľom bola etnografická zmena oblastí, ktoré chceli talianski fašisti integrovať do svojho štátu. Typickým príkladom boli Iónske ostrovy, na ktorých uskutočňovali dusivú politiku zameranú na budúcu anexiu. V plánoch mali aj tzv. autonómiu niektorých častí západného Macedónska a Epiru.

Keď Mussoliniho Taliansko kapitulovalo v septembri 1943, územia ktoré v Grécku dovtedy kontrolovalo, spadli pod nemeckú jurisdikciu. Väčšina divízií sa pritom vzdala Nemcom aj so zbraňami a strelivom. Výnimku tvorili talianske jednotky v Kefalonii a Tesálii, ktoré sa postavili nacistom a z bývalých spojencov Osi sa tak stali nepriatelia.

Bulhari vtrhli do Grécka 20. apríla 1941 a vďaka tomu získali územia vo východnom Macedónsku, v Trácii a na priľahlých ostrovoch. V júli 1943 im Nemci postúpili stredné Macedónsko a Chalkidiki. Počet bulharských síl sa odhadoval na 50-tisíc mužov. Ich primárnou aspiráciou bolo získať prístup k Egejskému moru.

Tiež prijali veľmi prísne opatrenia a pokúsili sa prinútiť Grékov k úteku do iných okupačných zón. Bulharské úrady svojich občanov naopak motivovali, aby sa presťahovali na zabrané územie, kde im prideliť domy po Grékoch. Miestne školy zvreli a vytvorením bulharských sa snažili bulharizovať obyvateľstvo. Za úradný jazyk ustanovili bulharský.

Na Grékov uvalili vysoké dane, cirkevný majetok skonfiškovali. Pôvodné obyvateľstvo bolo pre nedostatok potravín podvyživené, mnohí museli pôsobiť v pracovných praporochoch v Bulharsku za neľudských podmienok. Vojači sa dopúšťali zverstiev na civilistoch zneužívaním a znásilňovaním.

Vyššie trojročná okupácia Grécka priniesla pre domáce obyvateľstvo katastrofálne následky. Stovky tisíc ľudí boli vystavené hladovaniu a mučeniu. Materiálna infraštruktúra krajiny bola zničená, ekonomika sa zrútila.

Na záver treba zdôrazniť, že spolu s nečakane dlhými jarnými dažďami v Sovietskom zväze vojna na Balkáne, s ktorou Hitler pôvodne nepočítal, odložila o niekoľko týždňov spustenie operácie Barbarossa. Aj vďaka tomu Nemci museli na východnom fronte bojovať i proti generálovi Zima, čo sa im napokon stalo osudné.

(úprava a medzititulky red. Bojovník)

Ioannis Metaxas

(12. 4. 1871–29. 1. 1941), generál, konzervatívny politik a tvrdý zástanca monarchie. Vojenské vzdelanie získal v Berlíne. Počas 1. svetovej vojny bol náčelníkom generálneho štábu a vplyvným poradcom kráľa Konštantína I. V súvislosti s vyhlásením Druhej helénskej republiky v roku 1924 emigroval do Francúzska. Po čase sa vrátil do vlasti a v roku 1935 pomáhal obnoviť monarchiu na čele s kráľom Jurajom II. Ten ho ustanovil za predsedu vlády, ministra vojny a zahraničných vecí, súhlasil i s vytvorením generálovej osobnej diktatúry. Metaxas inicioval výstavbu línie opevnení, ktorá dostala názov podľa neho. Po vpáde Mussoliniho jednotiek do Grécka v októbri 1940 ihneď zmobilizoval všetky vojenské rezervy. Grékom sa podarilo Talianov vyhnúť a obsadiť polovicu Albánska. Do situácie sa snažil zasiahnuť Hitler, nútil Atény uzavrieť separátny mier s Rímom. Generál lavíroval medzi Nemeckom a Britániou, ale čoskoro zomrel po prechodení angíny a nacistickej anabázy sa nedožil.

Juraj II.

(Geórgios, 7. 7. 1890–1. 4. 1947) bol kráľom Grécka po abdikácii svojho otca Konštantína I. od septembra 1922 do marca 1924 a od novembra 1935 až do svojej smrti. Mnohé roky však prežil vo vyhnanstve. V roku 1936 podporil Metaxasov „samoprevrat“, ktorým sa ustanovil autoritársky, nacionalistický a antikomunistický režim. Počas nemeckej invázie kráľ najprv odišiel na Krétu, potom do Egypta a Londýna, kde stál na čele exilovej vlády. Po vojne sa vrátil do Grécka, kde sa vďaka zmanipulovanému referendu v roku 1946 zachovala monarchia. Dlho sa z nej netešil. Zomrel na artériosklerózu vo veku 56 rokov. Po ňom nastúpil na trón jeho mladší brat Pavol. Ich ďalší brat Andrej bol otcom nedávno zosnulého Filipa, vojvodu z Edinburgu a manžela britskej kráľovnej Alžbety II.

Alfred Jodl

(10. 5. 1890–16. 10. 1946) sa narodil vo Würzburgu ako syn dôstojníka, vyštudoval kadetskú školu v Mníchove. V 1. svetovej vojne bojoval na západnom i východnom fronte. Svadba s Irmou Gräfin von Bullion mu pomohla ku kariére. Ako sympatizanta nacistov ho rýchlo povyšovali. Podieľal sa na zmene stratégie nemeckých ozbrojených síl z defenzívnej na ofenzívnu. Počas násilného pripojenia Rakúska k tretej ríši ho vymenovali do funkcie náčelníka Operačného štábu Vrchného veliteľstva brannej moci, v ktorej zotrval do mája 1945. Spolu s Wilhel-

mom Keitelom pomáhali Hitlerovi plánovať strategické operácie. Podpísal viacero rozkazov, ktoré sa priečili vojnovému právu, napríklad príkazy na okamžité strieľanie politických komisárov Červenej armády. Pri bombovom atentáte na Hitlera 20. júla 1944 bol vážne zranený. V Remeši 7. mája 1945 dohodol ako predstaviteľ vlády Karla Dönitza bezpodmienečnú kapituláciu Nemecka. V Norimberskom procese ho odsúdili na trest smrti obesením.

(ao)

il Nemecka na Krétu.

Odbojáři opět na Slavíne

Branislav Ondruš

Skupinka členov SZPB z Bratislavy a Senca zavítala na Slavín aj v deň 76. výročia oslobodenia hlavného mesta. Hlavnými postavami regionálnej spomienky boli Anna Bergerová a Karol Kuna – jedni z tých, ktorí ešte stále najviac zdobia náš Zväz, ako priami účastníci protifašistického odboja.

Identifikovateľní na prvý pohľad a predsa na nerozoznanie. Jediní ovešaní vyznamenaniami, o ktoré sa zaslúžili nasadením vlastných životov v krutom vojnovom čase. Ale rezkí a svižní takmer rovnako ako o tri generácie mladší členovia SZPB. Ani po schodoch mohyly sa im neťažilo vyjsť, aby sa

osobne poklonili spolubojovníkom, ktorí za oslobodenie Slovenska položili životy.

Nestrácajú optimizmus

Anka i Karol sa nevedeli vymaniť z obkľúčenia novinármi. Predseda bratislavského OblV Martin Krno akciu vopred oznámil médiám a televízne štáby si nedali ujsť príležitosť na slávnostnom mieste vyspovedať tých, na ktorých sme my, členov SZPB, obzvlášť hrdí, a ktorým sme vďační zároveň. Obaja ani v časoch, ktoré aktívnym veľmi neprajú, nestrácajú chuť a čo i len trochu sa dá, aktívne sa zúčastňujú na činnosti Zväzu.

A kriticky sa vyjadrujú k tým, ktorí prepadajú skepse a prestávajú veriť významu svojho členstva v SZPB. Nuž, skutoční

vojnoví veteráni – ťažké časy, tobôž mierové, im nemôžu ani

Anna Bergerová a Karol Kuna v zajatí novinárov. foto Branislav Balogh

len náladu a chuť pokaziť, nieto ich ešte zlomiť.

Pokračujeme v boji

A tak potešili a naplnili optimizmom aj nás, okolo nich. Pochválili i Bojovníka, s úsme-

vom (ba Anka aj materským pohladením) povedali pripomienky. Ale najmä povzbudili, bodaj by nie, veď na takých sviežich veteránov je ra-

naplnených túžbach (najmä pri pohľade na hroby mladých vojakov), získavajú dnešnú antifašistickú silu, vôľu a odhodlanie pokračovať mierovými prostriedkami v boji proti fašizmu, nacizmu, rasizmu a netolerancii, ktoré vedú k vojnovému zabíjaniu.

Aj predseda parlamentu

A nesmieme nespomenúť, že veniec vďaka sovietskym vojakom položil na Slavíne i predseda NR SR Boris Kollár a poslanec za hnutie Sme rodina Ľudovít Goga, ako aj veľvyslanec za Ruskú federáciu a Kazachstan v Slovenskej republike Igor Bratčikov a Roman Vassilenko a chargé d'affaires Bieloruska Denis Sidorov. Prezidentka SR Zuzana Čaputová a de-
zignovaný premiér Eduard Heger položili individuálne veniec k soche Víťazstvo v parčíku pred Redutou.

Spomienka na padlých

Natália Matejíčková,
predsedníčka ZO SZPB Dolné Vestenice

Aj my sme si pripomenuli hrdinov, ktorí nám 4. 4. 1945 v ťažkých bojových podmienkach priniesli vytúženú slobodu. Tak, ako inde na Slovensku, aj na Hornej Nitre túto chvíľu ľudia túžobne očakávali. Priniesli nám ju vojská 2. ukrajinského frontu: 53. sovietskej a 1. rumunskej armády.

ZO SZPB v Dolných Vesteniciach nezabúda na osloboditeľov. foto autorka

V našej obci je postavený pamätník „Partizán“, pri ktorom si každý rok pripomíname výročia oslobodenia i SNP. Aj tento rok predstavitelia obce a ZO SZPB položili k pamätníku vence vďaka všetkým, ktorí položili svoje životy za našu slobodu. Nezabudli sme ani na vojenský hrob na miestnom cintoríne, kde sú pochovaní traja partizáni, ktorí padli na našom území pri prestrelke 20. 1. 1945, keď Nemci odvážali zajatých partizánov z Uhroveckej doliny do koncentračného tábora v Novákoch. Pri obrane a záchrane zajatcov vo vestenickom chotári padlo 6 partizánov, troch si zobrali rodiny do svojho kraja. Bol medzi nimi aj brat A. Dubčeka Július, ktorý je pochovaný v Trenčíne.

Slávne jarné dni roku 1945, keď nastal koniec 2. svetovej vojny neodvial čas. Nesmieme zabúdať na dni plné hrôzy, vždy musíme myslieť na tých, ktorí nám slobodu vybojovali a žiaľ nedožili sa jej. Najväčšiu zásluhu na oslobodení Európy má Červená armáda a tá zaplatila za slobodu vysokú daň.

Výročie oslobodenia

Štefan Novák,
tajomník ZO SZPB Dolný Kubín

Piateho apríla uplynulo 76 rokov, odkedy dolnooravské mesto Dolný Kubín privítalo osloboditeľov – Červenú armádu a rumunských vojakov, ktorí im priniesli vytúženú slobodu. Na ich počesť, ako prejav vďaka a úcty tým, ktorí sa už nemohli radosť z víťazstva nad nemeckými okupantmi, mesto Dolný Kubín vybudovalo na Námestí P.O. Hviezdoslava pamätník osloboditeľom.

Skromná, ale srdečná oslava oslobodenia Dolného Kubína. foto autor

Tak, ako každý rok, aj 7. apríla 2021 predstavitelia mestského a okresného úradu na čele s primátorom Jánom Prílepkom a prednostom Pavlom Ľorkom, spolu s funkcionármi SZPB – predsedom Jánom Sporcom, tajomníkom Štefanom Novákom a predsedom Zväzu vojakov SR Štefanom Stierankom, položili vence a kytice vďaka k pamätníku oslobodenia. Tento rok, ako aj vlani, to bolo za sprísnených epidemiologických opatrení, bez účasti verejnosti a rečníckych prejavov.

Sloboda prišla z východu

Lubomír Jančo,
predseda ZO SZPB v Žiari nad Hronom

Pred 76. rokmi sme boli mestečko Svätý Kríž nad Hronom a 1. apríl sa vtedy pre jeho obyvateľov stal najšťastnejším dňom. Z východu k nám prišla sloboda, na čo ani v obmedzujúcich časoch pandémie nezabúdajú členovia nášho Zväzu. Tak sme si aj tento rok aspoň symbolicky uctili pamiatku sovietskych a rumunských vojakov, našich osloboditeľov.

Oslobodenie od nemeckých okupantov bola a je dodnes pre obyvateľov Žiaru (hoci si to väčšina neuvedomuje) jedna z najväčších dejinných udalostí v histórii nášho mesta.

Ťažké boje v jeho okolí trvali niekoľko dní. Útok predchádzala delostrelecká paľba na nepriateľské pozície od Ladomerskej Viesky a Šašo-

va. Po prebrodení Hronu sa začali pouličné boje. Najtuhšie boli v okolí biskupského kaštieľa. Na Veľkonočnú nedeľu 1. apríla 1945 nadranom oddiely 133. divízie 2. ukrajinského frontu Červenej armády a s ním aj vojaci 53. divízie Rumunskej kráľovskej armády vyhnali okupantov z mesta.

Účastníci pietneho podujatia. foto MŠÚ Žiar nad Hronom

Vyššie sto zabitých civilistov

Jeho obyvatelia sa museli pustiť do odstraňovania vojnových škôd, veď 260 domov bolo zničených alebo poškodených. Museli postaviť alebo opraviť mosty cez Hron i ďalšie vodné toky. Opraviť cesty, poškodené železničné trate, vodovod, elektrickú sieť a ďalšiu infraštruktúru. Žiaľ, vojna zobrala aj veľa ľudských životov – zahynulo v nej 84 obča-

nov mestečka a 63 obyvateľov židovského pôvodu bolo odvečených bez návratu.

Je potrebné poukázať, že najväčšiu ťarchu bojov v 2. svetovej vojne niesla Červená armáda, pretože súčasná doba prináša prekrúcanie faktov. Preto s uznaním a úctou si každoročne spomíname na hrdinstvo týchto vojakov i nášho národa, na utrpenie, ktoré prežili počas hrozných okupačných dní.

Už žiadna vojna

Je dôležité dať najavo, že nezabúdame na nikoho z tých, ktorí v boji proti nacizmu prežili nesmierne utrpenie a položili na oltár slobody svoje životy. Im vďačíme za to, že nepoznáme hrôzy vojny a môžeme žiť v demokratickej krajine, na ktorú by sme mali byť hrdí.

Zároveň je tu varujúci odkaz – každá vojna je zbytočná a hrozná. Pripomeňme si, ako pred ďalšou vojnou varoval génius Albert Einstein: „Neviem, ako sa bude bojovať v tretej svetovej vojne, ale vo štvrtjej to budú palice a kamene.“

Jeden príbeh zo sedemnásttisíc

Martin Štunda, Michalovce

Smrti každého z nás predchádza príbeh. A ten svoj si píšeme sami. Len jeho dĺžka je rozličná. A nik netuší, v ktorom kúte sveta napíše jeho poslednú kapitolu. Cintorín Červenej armády v Michalovciach je najväčším svojho druhu na Slovensku. Leží tu vyše 17-tisíc vojakov, ktorí padli počas oslobodzovania východného Slovenska.

Najprv ich pochovali v chotároch obcí, kde padli, až v nasledujúcich rokoch ich telá previezli na vojenský cintorín v Michalovciach prevažne do masových hrobov. Len 193 padlých má pomník s menom.

Našiel dedka

Desaťročia po skončení 2. svetovej vojny prichádzajú na Slovensko pozostalí padlých a hľadajú hroby svojich

predkov. Miestny Klub vojenskej histórie sa na základe žiadostí venuje pátraniu po padlých sovietskych vojakoch.

Náhrobný kameň Aleksandra S. Kuchtarova v Michalovciach. foto autor

Pri hľadaní spolupracujú s ruskými „pátračmi“ a Centrálnym archívom Ministerstva obrany Ruskej federácie. Za posledné tri roky vybavili vyše 120 žiadostí.

Na cintoríne v Michalovciach našiel hrob svojho predka aj 51-ročný Aleksandr Kuchtarov. Na pamiatku starého otca aj ostatných padlých tu nechal v roku 2014 postaviť „poklonnyj krest“ a priviezol im za hrst' hliny z rodnej krajiny.

Jeho dedo, tiež Aleksandr (narodil sa roku 1903), bol počas druhej svetovej vojny veliteľom delostreleckej batérie. Padol 9. decembra 1944. Najprv ho pochovali v Sečovciach, no v roku 1946 jeho telesné pozostatky exhumovali a premiestnili na cintorín v Michalovciach. Aleksandr Kuchtarov mladší našiel jeho hrob pred desiatimi rokmi...

Zanechal dvojročného syna

„Bolo mi ťažko,“ hovorí. „Trápil ma pocit viny, že som mu to bol dlžný a mal

som to urobiť už skôr. Môj otec zomrel pred trinástimi rokmi. Aj on veľmi túžil prísť na Slovensko a nájsť jeho hrob.“

Starý otec bol inžinier – konštruktér, pracoval vo vedeckom inštitúte. Keď odišiel na front, Aleksandrov otec mal len dva roky.

„Tatko si pamätal iba to, ako sa rozlúčili,“ spomína si Kuchtarov. Dodáva, že pri príchode na michalovský cintorín je vždy plný emócií. „Myslím aj na tých, ktorí ho chceli vidieť zaživa, milovali ho a túžili, aby sa z frontu vrátil, no nestalo sa to.“

Život proti zlu

Život môžeme prežiť rôznymi spôsobmi. Napĺňaním svojich túžob a snov, alebo aj podriadením sa plneniu vyšších ideálov. Bojom proti zlu a za slobodu nielen svoju, no i celého ľudstva.

Vojenský cintorín v Michalovciach je plný padlých hrdinov, čo si vybrali tú druhú cestu. Podobne ako „lejteňant“ Aleksandr Sergejevič Kuchtarov.

Pietny akt v Galante, vpravo primátor P. Paška.

foto autorka

Pietny akt v Galante

Alžbeta Pongrácová, tajomníčka ObIV SZPB Galanta

Oslobodzovanie nášho regiónu sa začalo počas veľkonočných sviatkov, na Kvetnú nedeľu, vojskami 2. ukrajinského frontu pod vedením maršala Malinovského. Galanta bola oslobodená 31. marca 1945 vo večerných hodinách, ako prvé mesto súčasného trnavského kraja.

Naše okresné mesto si každý rok pripomína výročie oslobodenia od nemeckých okupantov. Primátor Peter Paška a viceprimátor Miroslav Psota, ako aj traja členovia oblastnej organizácie SZPB, pod vedením predsedu Jozefa Janského, sa zišli pri pamätníku SNP. Slávnostným aktom kladenia vencov si uctili pamiatku obetí, ktoré padli pri oslobodzovaní nášho mesta. Delegácia sa presunula aj na železničnú stanicu Galanta k pamätnej tabuli francúzskemu podplukovníkovi M. B de la Ronciere.

Nám to jedno nie je

Vladimír Mikunda

Presne v deň výročia oslobodenia Trnavy (1. apríla 1945) položil veniec k miestnemu Pamätníku osloboditeľov oblastný predseda SZPB Jozef Petráš v spoločnosti predsedu trnavskej ZO SZPB Milana Hornička a Antona Práznovského (predsedu petičného výboru za zachovanie tohto pamätníka) s partnerkou.

Na otázku aký je vývoj vzťahu Trnavčanov ku oslobodeniu svojho mesta J. Petráš povedal: „Máme tu kategóriu ľudí, u ktorých tento vzťah nikdy neupadne. Ale ohľadne mladších... akoby im to bolo jedno. Keď vidíme ich vzdelanie, čo sa učia, čo všetko sa v našich dejinách prekrúca, osobitne oslobodzovacia misia Červenej armády, ani sa nečudujeme, že je to tak. Veď niektorí naši europoslanci otvorene zrádzajú Slovensko a jeho moderné dejiny.“

Vence osloboditeľom

Josef Surman, tajomník ObIV SZPB Martin

Pamiatku stoviek mŕtvych, ktorí padli za našu slobodu, za vykúpenie z otroctva fašizmu a odpočívajú na Cintoríne Hrdinov SNP v Martine-Príekope sme si pripomenuli 11. apríla.

Napriek pandémie nezabúdame na hrdinstvo vojakov Červenej armády, rumunskej armády, príslušníkov 1. československého armádneho zboru, ako i všetkých, ktorí obetovali svoje životy v SNP. Úctu a vďaka im vyjadril autor s manželkou spolu s členmi klubu ZV SR Martin-Podháj Jánom Machalom, Danielom Ličkom, Jánom Kolegom a Jánom Gordíkom, ktorý zároveň zastupoval klub výsadkárov vo výslužbe, ako aj bývalý predseda ObIV SZPB Martin Imrich Repka s manželkou, predsedníčkou ZO SZPB plk. Márie Pelcovej. Nechýbali ani členovia občianskeho združenia RUSLANA, s ktorými sa pri takýchto príležitostiach pravidelne stretávame.

foto archiv ObIV SZPB Martin

Pietna spomienka v Trnave.

foto autor

Pripomienka v Selciach

Viktória Petriková, predsedníčka ZO SZPB Selce

Pred 76 rokmi bol 25. marec kvetnou nedeľou a v ten deň bola naša obec oslobodená. Ľudia sa tešili z vyslobodenia spod útlaku fašistov, no zároveň mysleli na to, čo bolo a čo ich čaká. Mysleli na svojich blízkych, na rodinu, ktorá nebola s nimi a veľakrát o nich nebolo žiadnej zmienky.

Ľudia sa tešili, pretože dúfali v blízky úplný koniec hroznej vojny. Zároveň smútili za tými, ktorí sa tohto dňa nedožili.

Je dávno po vojne a roky žijeme v miere. Čím ďalej, tým viac ľudí považuje reči o svetových vojnách za „rozprávky“, či za „čistočne pravdivé“ príbehy. Pričinné sa o pravdivý obraz tých dní, pretože len tak môžeme vzdať úctu všetkým, čo padli, aj čo sa pričínili o náš mier.

Hoci nám pandémia nedovolila pripomenúť si výročie oslobodenia, ako po minulých rokoch, stretli sme sa aspoň v užšom kruhu. Aby sme nezabudli. Lebo tým, že budeme poznať minulosť, môžeme sa vyvarovať chýb, ktoré tu už boli. Poučme sa z nej a budujme lepšiu budúcnosť. Za to sme zodpovední my, všetci.

foto archiv ZO SZPB Selce

• **Bacúch:** Jozef Ďurčík 81, Ján Zlúky 70 a Rastislav Ološtiak 50 rokov.

• **Banská Bystrica – Radvaň:** Viola Bartánusová 81, Helena Nékyová 75, Viera Mikušová 70 a Anna Bartová 65 rokov.

• **Banská Bystrica – Rudlová:** Elena Čiefová 81, Zdenka Chalachanová 60 a Matúš Molitoris 35 rokov.

• **Banská Bystrica, Tr. SNP:** Gabriela Baloghová 91, Ján Liska 86 a Blanka Tupá 75 rokov.

• **Belá – Dulice:** Mgr. Blažena Valocká 81 a Miloslav Kapusta 80 rokov.

• **Bernolákovo:** Terézia Hanicová 81, Ing. Katarína Sikhartová 65 a Ivana Petříková 60 rokov.

• **Bojnice:** Judita Čiliaková 70 rokov.

• **Bratislava 3:** Eliška Ďurkechová 81 rokov.

• **Cetuna:** Božena Valachová 81 rokov.

• **Cinobaňa:** Mária Gombalová a Anna Hanová 83 rokov.

• **Čaňa:** Rozália Tomčová 83, Margita Magyarová 75, Božena Bodnárová 65, Marta Bučeková 60, Iveta Hegedušová 40 a Ľubomír Laszlo 25 rokov.

• **Čierny Potok:** Ondrej Hriň 84 rokov.

• **Dolné Vestenice:** Štefan Chynoracký 89, Božena Racká 88, Anna Kalinová 84, Zuzana Botková 82, Anna Suchánková 80, Marta Kirschbaumová a Vladimír Šoka 70, Veronika Reiselová 65 rokov.

• **Dolný Kubín:** Žofia Luptáková a Jaroslav Rišian 84, Dušan Zvara 83 a Mgr. Peter Novák 35 rokov.

• **Halič:** Ing. Pavel Jonáš 70 rokov.

• **Klenovec:** Kristína Bálintová 100, Zuzana Struhárová 86, Mária Piterová 85, Mária Casarová 84, Viera Kochanová 81, Zlata Trnavská 75, Anna Bartová a Božena Moncoľová 70, Ing. Edita Moncoľová 65 rokov.

• **Kordíky:** Darina Roštárová 75 rokov.

• **Košice Sever:** Marta Moskaľová 60 a Martina Kočanová 25 rokov.

• **Košice Stred:** Libuška Gajdošová 82 a Oskar Winkler 80 rokov.

• **Košice Ťahanovce:** Vladimír Varga 60 a Patrik Repčík 25 rokov.

• **Kysucké Nové Mesto:** Stanislava Weiszová 70 rokov.

• **Lipany:** Marta Šafránková 80, Ľudmila Andraščíková 60 a Iveta Sekeráková 50 rokov.

• **Liptovská Teplička:** Peter Michalica 65 rokov.

• **Liptovský Mikuláš:** Elena Golánová 90 a Šarlota Janeková 85 rokov.

• **Martin, plk. Márie Pelcovej:** Dušan Čarvaga 85 a Mária Jeseníková 75 rokov.

• **Málinec:** Mária Findrová 70 rokov.

• **Medzibrod:** Viera Smolová 75 rokov.

• **Medzilaborce:** Peter Hrinda 86 a Helena Semancová 75 rokov.

• **Myjava:** Viera Púlllová 90 rokov.

• **Nová Baňa:** Ľudovít Kašuba 80 rokov.

• **Očová, gen. Pivolusku:** Pavel Dorot 82 a Ján Debnár 81 rokov.

• **Prievidza, HBP:** Ján Svitok a Vitálj Zajac 70 rokov.

• **Prievidza:** Jaroslava Mazániková 70 rokov.

• **Rajec:** Mária Hančíková 70, Marta Paulinyová 65 a Emília Rybáriková 60 rokov.

• **Revúca, gen. Viesta:** Mária Laciaková 84, RNDr. Ján Hiciar 82, Anton Záhorák 80, Katarína Gyrogová 75, Mgr. Katarína Hviščová 50 a David Kochan 20 rokov.

• **Rimavská Sobota, J. Bolfika:** Elena Brndiarová a Milan Petrovský 75, Mária Gembická 70 a Mgr. Vladimír Palkovič 55 rokov.

• **Rimavská Sobota 2:** plk. Ladislav Sládek 93, Ondrej Cetner a Ivan Fofman 92, Július Coch 89, Štefan Králik 87, Šarlota Čomorová 84, Jolana Kalianková 83, Emília Kasarova

vá 82, Darina Mišuráková 80, Pavel Úrek, Mária Mikulášová 75, Viktória Barnová 70, Elena Štofaničková, Valentín Topor, Igor Praslička 65 a Anna Tilingerová 60 rokov.

• **Sereď:** Štefánia Murčová 70 rokov.

• **Sliach:** RSDr. Juraj Bobor 80 rokov.

• **Stará Kremnička:** Alžbeta Víceová 80, Mária Fronková a Igor Vankulič 60 rokov.

• **Sučany:** Apolónia Žáková 86 a Marta Lamošová 60 rokov.

• **Šoporňa:** Zdenka Kišová 70 rokov.

• **Timače:** Ladislav Záhorský 85 rokov.

• **Trenčianske Teplice:** JUDr. Štefan Kajaba 82 rokov.

• **Utekáč:** Katarína Vrábl'ová 91 rokov.

• **Vráble:** RSDr. Milan Sivecký 75 rokov.

• **Zvolen Centrum 1:** Irena Hulínová 95 rokov.

• **Želiezovce:** Emília Kurucová 70 rokov.

• **Žiar nad Hronom:** Alexandra Kúšiková 83 a Ing. Emília Snopková 80 rokov.

• **Žilina 2:** Matilda Kováčová 85 rokov.

Jubilantom srdečne blahoželáme.

Odišiel priateľ...

Ján Kollár, tajomník ObIV SZPB Levice

Dňa 16. marca 2021 vo veku 70 rokov nás opustil PaedDr. Jozef Výboch, podpredseda Oblastnej organizácie SZPB Levice a predseda ZO SZPB Želiezovce.

Narodil sa 19. decembra 1950 v Jablňovciach v rodine priameho účastníka SNP. Vyštudoval na Pedagogickej fakulte v Nitre. Aktívne pracoval v mládežníckom hnutí a od roku 1976 bol členom SZPB. Krédom jeho života bol odkaz boja proti fašizmu. Zaujímal sa o históriu 2. svetovej vojny a vo svojej pedagogickej práci vstúpil mladšej generácii úctu k dejinám tohto obdobia a k zachovaniu pamiatky účastníkov SNP a bojov za slobodu. Dvadsaťjeden rok viedol ZO SZPB v Želiezovciach, podieľal sa vysokou mierou na organizovaní športových, kultúrnych a spoločenských podujatí spätých s významnými výročiami národnoslobodzovacieho boja. Jeho podnetnými myšlienkami a aktívnou činnosťou sa členská základňa pri spolupráci s Mestským úradom v Želiezovciach a družobnou organizáciou MEASZ v MR rozrastala. Vždy bol ochotný obetavo spolupracovať, pomáhať a vážil si starších priamych účastníkov odboja. Pravidelne prispieval svojimi článkami do zväzových novín Bojovník a do regionálnych novín, kde informoval o činnosti a akciách SZPB v okrese Levice.

Bol našim priateľom a vzorom ľudskej skromnosti a pokory. Jeho prácu ocenila ÚR SZPB k jeho sedemdesiatke udelením medaily I. stupňa Za obetavú prácu pre SZPB, ktorú sme, žiaľ, pre pandémiu nemohli odovzdať.

V našich spomienkach zostane ako dobrosrdečný, priateľský a čestný človek. Zostávajú výsledky jeho práce a jeho odkaz boja proti fašizmu.

Blahoželanie k storočnici

J. Segečová, predsedníčka ZO SZPB Klenovec

V mesiaci marec sa dožila najstaršia členka ZO SZPB v Klenovci pani Kristína Bálintová ako aj najstaršia občianka našej obce krásneho životného jubilea 100 rokov. Narodila sa 19. marca 1921 v Klenovci v roľníckej rodine. Je poslednou žijúcou priamou účastníčkou a pomocníčkou partizánov v SNP zo 106 členov našej organizácie. Priamych účastníkov v ZO SZPB už nemáme. Ostatní členovia sme len pozostalí a sympatizanti.

Tak ako všetci Klenovčania žijúci v čase vojny na Klenovských vrchoch, tak aj naša jubilatka aktívne pomáhala partizánom, členom RNV a ostatným občanom ukrývajúcim sa na vrchoch. Posledné roky svojho života trávil v DD a DSS v Klenovci. Pre súčasnú situáciu ju nemôžeme navštíviť, tak touto cestou jej chceme popriať hlavne dobré zdravie, pohodu a spokojnosť do ďalších dní jej života.

Jubilant spod Dukly

Jozef Rodák, predseda ObIV SZPB Svidník

Syn príslušníka čs. zahraničného odboja Mišo Čičvara si 7. mája v kruhu najbližších a kolegov z ObIV SZPB pripomenul okrúhle sedemdesiatiny. Kariéru začal v roku 1974 vo vtedajšom Dukelskom, neskôr vojenskom múzeu vo Svidníku.

Mal na starosti financie a zveľaďovanie historických pamiatok, pri ktorom úspešne spolupracoval s vojenskými útvarmi vtedajšej „prešovskej divízie“, ktorá mala patronovať nad jednotlivými lokalitami rozsiahleho duklianskeho bojiska. Každoročne participoval na prípravách osláv karpatsko-duklianskej operácie a zvlášť pri jubilejných oslavách Dukly.

Po roku 1989 sa angažoval v záchrane Dukelského múzea, ktoré malo byť zlikvidované ako nežiadúce. Zvlášť propagoval zahraničný odboj. Jeho otec Vasiľ bol príslušníkom 2. pešej slovenskej divízie, ktorá bola pre nespoľahlivosť v októbri 1943 presunutá z Bieloruska do Talianska. Svoje zážitky často rozprával Mišovi, ktorý takmer naspamäť poznal otcov „talianky front.“ Domov sa vrátil v júli 1945.

V múzeu Mišo odpracoval 40 rokov. Po odchode do dôchodku sa začal angažovať v SZPB a na oblastnej konferencii v roku 2019 bol zvolený za predsedu revíznej komisie.

Významné jubileum

22. 4. 2021 sa doživa 99 rokov člen ZO SZPB v Lipt. Mikuláši generálmajor v. v. Ján Iľanovský, náš najstarší žijúci priamy účastník SNP a bojov o Lipt. Mikuláš. K tejto príležitosti náš predseda Ivan Líška vyhotovil pre oslávenca pamätnú medailu a drevorez – portrét. Milý úsmev jubilanta a žiarivé oži vynikajú aj na dreve. Jeho múdre slová vždy pohľadia našu dušu a potešia srdce.

Dr. Olga Fejdiová

Navždy sme sa rozlúčili

■ **Brezno 1:** s 91-ročnou Máriou Šiminskou a 79-ročnou Margitou Zaťkovou.

■ **Dolné Vestenice:** so 62-ročnou Ľubicou Košíkovou.

■ **Hel'pa:** s 89-ročnou Annou Jankovou a 70-ročnou Annou Jankovou.

■ **Hniezdne:** s 88-ročným MUDr. Jánom Mariančíkom a 83-ročnou Erikou Ochotníčkovou.

■ **Hnúšť'a:** so 76-ročným Jánom Moncoľom.

■ **Kokava nad Rim.:** so 70-ročnou Soňou Ďurianovou.

■ **Medzilaborce:** s 85-ročným Petrom Hrindom a 73-ročným JUDr. Milanom Bajajom.

■ **Rajec:** s 89-ročným Štefanom Pechom.

■ **Revúca, gen. Viesta:** so 70-ročnou Evou Lenkovou.

■ **Stará Kremnička:** so 71-ročným Jánom Šandorom.

■ **Suchá nad Parnou:** so 68-ročným Jozefom Fridrichom.

Česť ich nehynúcej pamiatke!

Ukrajina oslavuje nacistických kolaborantov

Július Kolečáni

Izraelská vláda je pobúrená najnovším spôsobom oslavy nacistického kolaboranta na Ukrajine. Samospráva v Ternopole sa rozhodla futbalový štadión pomenovať po človeku, ktorý sa podieľal na masakrách poľských civilistov a zabíjaní ukrajinských Židov. Štadión Romana Šucheviča má byť ďalším dôkazom nárastu neonacistických tendencií v ukrajinskej politike.

Nacionalisti sa nechcú nechať zahanbiť ani vo Lvove, kde má niesť športová Aréna meno Stepana Banderu.

Tieto kroky vyvolali búru kritických reakcií. Prakticky okamžite sa ozval izraelský veľvyslanec Joel Lion, ktorý na Twitteri rozhodnutie ternopoľskej radnice nielen kritizoval, ale zároveň pripomenul Šuchevičov podiel na masakroch poľských civilistov vo Volyni či pogrome na Židov vo Lvove. Vedenie poľského mesta Zamość odstúpilo od spoločného projektu s Ternopolom. Izraelské Centrum Simona Wiesenthala sa pre zmenu obrátilo na prezidenta Svetovej futbalovej federácie so žiadosťou o reakciu na krok mestských poslancov dvestotisícového Ternopolu. Poľský veľvyslanec v Kyjeve zase zrušil svoje pracovné cesty do tohto ukrajinského mesta.

Vláda: Nič sa nedeje

Šokujúca je reakcia ukrajinskej diplomacie. Veľvyslanec vyzvala, aby „diskusia k historickým osobnostiam a uda-

lostiam“ prenechali historikom a radšej sa venovali posilňovaniu vzájomných vzťahov.

Hneď po tom, ako ternopoľ-

nie štadióna na počesť ďalšieho kolaboranta – Stepana Banderu.

Životopis teroristu

Kontroverznosť Stepana Banderu je všeobecne známa. Činy, kvôli ktorým je kritizovaný Roman Šuchevič, už menej. Prečo teda z Varšavy a Tel Avivu zaznievajú také ostré reakcie?

Šuchevič sa už v 20. rokoch minulého storočia pridal k Or-

Stanislava Sobiňského – vrchného školského inšpektora vo Lvove v roku 1929. Vraždu Sobiňského vykonali v prítomnosti jeho manželky dvaja príslušníci OUN. Jedným z nich bol aj mladý Šuchevič.

Pogromy proti Židom

Po tom, ako sa v Nemecku dostali k moci nacisti začala OUN nadväzovať styky s Berlí-

a radikálnu (OUN-B pod vedením Stepana Banderu), ku ktorej sa pridal aj Šuchevič.

Banderovci pod vedením Abwehru sformovali z ukrajinských nacionalistov dva policajné prápory Nachtigall a Roland, ktoré sa podieľali na etnických čistkách na Ukrajine. Napríklad na pogromoch proti Židom vo Lvove v júli 1941. Šuchevič velil práporu Nachtigall a po jeho reorganizácii na policajný Schutzmannschaft Battalion 201 bol zástupcom veliteľa práporu a veliteľom 1. roty. Prápor po novom bojoval najmä na území Bieloruska proti partizánom.

Nacistom verný do konca

Po porážke Nemcov pri Stalingrade sa policajný Schutzmannschaft Battalion 201 prakticky rozpadol (väčšina príslušníkov nepredĺžila zmluvu). Tí, čo zostali sa stali súčasťou divízie SS Galizien a tí, čo odišli zase jadrom Ukrajinskej povstaleckej armády (UPA). Neskôr, v lete 1943, sa Šuchevič stal vrchným veliteľom UPA. Teda v čase, kedy vrcholili masakre poľských civilistov, najmä na území Volyne.

Po vojne prešiel Šuchevič aj s torzom ukrajinských nacionalistov do ilegality a viedol ozbrojené akcie proti sovietskej vláde. Zomrel v marci 1950 počas prestrelky s jednotkami sovietskeho ministerstva vnútra.

Tento štadión sa má volať po Stepanovi Banderovi.

foto archiv redakcie.

ské mestské zastupiteľstvo odhlasovalo premenovanie svojho štadióna, s podobnou iniciatívou vyrukovali aj vo Lvove. Tu sa toho chytili pre zmenu poslanci krajského zastupiteľstva, ktorí adresovali centrálnej vláde v Kyjeve žiadosť o premenova-

nie štadióna na počesť ďalšieho kolaboranta – Stepana Banderu. OUN bol teroristická organizácia, ktorá na území ZSSR, Poľska a Československa (medzi ktoré bolo rozdelené územie dnešnej Ukrajiny) vykonávala teroristické a záškodnícke akcie. Takou bola napríklad vražda

nom, ktorý financoval jej podvratnú činnosť a neskôr aj aktívne využíval ukrajinských nacionalistov na „špinavú prácu“ na okupovanom území. V tomto čase sa OUN rozdelila na dve frakcie – umiernenú (OUN-M pod vedením Andreja Melnyka)

Koniec fašistického teroru

Sofia Prátorová

Bolívia si v posledných dvoch rokoch prešla ostrou politickou krízou, ktorá vyvrcholila zavedením dočasného režimu Jeanine Áñezovej, plného teroru. Teraz to však vyzerať, že po prezidentských voľbách sa do krajiny postupne vracia stabilita a spravodlivosť – a Áñezová je tak momentálne za mrežami.

V roku 2019 došlo k zmareniu prezidentských volieb v Bolívii. Americká organizácia OAS totiž vyhlásila, že došlo k podvodu, čo následne viedlo Eva Moralesa, predstaviteľa ľavicovej strany MAS, k nútenému opusteniu krajiny.

Nástup krajnej pravice

Morales bol prezidentom Bolívie 14 rokov, počas ktorých došlo k výraznému zníženiu chudoby, a k zlepšeniu postavenia pôvodných obyvateľov (sám Morales má domorodé korene). V posledných rokoch však začali byť zrejme jeho tendencie držať sa pri moci za každú cenu. A hoci podľa výsledkov následného referenda už kandidovať nesmel, predsa v roku 2019 znovu kandidoval. To odštartovalo rozsiahle protesty, ktoré v spojení s obvineniami z podvodu zmarili voľby. Podľa Moralesa to bol puč organizovaný americkou vládou a bolívijskou pravice.

Tak sa k moci dostala Jeanine Áñezová, predstaviteľka krajnej pravice, kto-

rá v Bolívii zavedla diktátorský režim, podobný fašistickému. Dochádzalo k perzekúciám politických oponentov, k zneužívaniu justice, k porušovaniu ľudských práv a šíreniu rasizmu voči pôvodným obyvateľom, ktorých označila za „satanských“ a za „divochov“. Okrem toho nezvládla pandemickú situáciu a viackrát posunula termín prezidentských volieb, čo vyvolalo občianske protesty a blokádu infraštruktúry.

Zodpovednosť za zločiny

A keď sa voľby predsa uskutočnili, vyhral ich ľavicár Luis Arce (MAS), ktorý sa počas Moralesovej vlády zaslúžil o ekonomický rozkvet Bolívie. Mnohí dúfali, že sa s ním vráti spravodlivosť, a tá na seba nenechala dlho čakať – v marci zatkli Áñezovú pre podozrenia, že sa spolupodieľala na organizácii puču v roku 2019. Tá tvrdí, že ide o politickú vendetu zo strany bolívijských socialistov.

Tak či onak by sa Áñezová mala zodpovedať za svoje zločiny. Počas jej krátkeho pôsobenia ako suplujúcej prezidentky totiž v krajine rozpútala atmosféru strachu a chaosu, ktorá po sebe zanechala nielen ekonomický prepád, ale aj ľudské obete.

Neofašisti v Taliansku

Braňo Ondruš

„Áno, som fašista a Mussolini bol najlepším talianskym politikom. Skutočným diablom v tejto krajine je antifašizmus.“ Za takéto slová by sa človek dostal na Slovensku za mreže. Zakladateľ talianskeho vydavateľstva Altaforte Edizioni je na ne hrdý a slobodne publikuje neofašistickú literatúru.

Mussolini na vrecku s cukrom. Tolerovala by toto vaša krajina? pýta sa Národná asociácia talianskych partizánov Brescia na Twitteri.

Francesco Polacchi pred dvoma rokmi vydal knižný rozhovor s Matteom Salvini, ktorý sa stal hviezdou ultrapravice nielen v Taliansku, ale svojich obdivovateľov našiel aj medzi slovenskými politikmi. Okrem toho vydáva krajne pravicový magazín Il Primato Nazionale (Národný imperatív), pre ktorý je aj pápež František „podvratným liberálom“.

Katalóg tohto vydavateľstva obsahuje knihy, glorifikujúce taliansku fašistickú minulosť, vrátane románu na základe denníka Benita Mussoliniho z prvej svetovej vojny. Iným „skvostom“ je revizionistická kniha Para Bellum, ktorá tvrdí, že druhú svetovú vojnu nerozpútal Hitler, ale americký prezident F. D. Roosevelt.

Mussolini je všade

Avšak nie sú to len militanti z neofašistickej organizácie CasaPound, ktorý si dovoľia beztretné zhromaždenie priamo v Ríme, na ktorom ich stovky hrdo zdvíhajú pravicu na pozdrav vodcov. V kultúre, v literatúre, v publicistike sa neustále opakujú pokusy relativizovať fašistické zločiny a „slobodne diskutovať“ o Mussoliniho politike.

Viditeľným obrazom tohto trendu sú výrobky s „duceho“ podobizňou. Mussoliniho namosúrenú tvár môžete kúpiť na fľašiach vína, na darčkových predmetoch, na suveníroch či dokonca obale cukru ku káve. To všetko sa v Taliansku smie v súlade so zákonom.

Galéria odboja

Ludovít Varga (1917–1945)

Nadaný umelec sa narodil 27. januára 1917 v Merašiciach neďaleko Hlohovca. Študoval na reálnom gymnáziu v Nitre a Učiteľskom ústave v Modre. Pred vojnou pôsobil ako učiteľ vo Veľkých Šúrovciach, v Leviciach a Stupave.

V marci 1939 založil s bratom Jánom a Michalom Pavlovičom v rodnej obci protifašistickú bunku. Formoval sa v kontakte s tamojším učiteľom Agustínom Šimovičom, ktorý v decembri 1937 ako interbrigadista padol v španielskom meste Teruel.

V rokoch 1938 až 1942 študoval na SVŠT, kde v čase vznikajúceho oddelenia kreslenia a maľovania začal pôsobiť ako asistent. Spolu s Ludovítom Bránskym a Ladislavom Záborským vystavoval svoju ranú tvorbu. Už 20. augusta 1944 odišiel do Banskej Bystrice, kde pôsobil na veliteľstve Pozemného vojska, ktoré sa stalo jadrom hlavného velenia povstaleckej armády.

Po návrate do Bratislavy v polovici novembra pokračoval v ilegálnej činnosti. V ateliéri na Trnavskej ulici mal vysielačku a skrýval tam vedúceho rozviedčikov Karola Grüna. Naďalej spolupracoval s majorom Pavlovičom, ktorého 3. februára 1945 zastrelili príslušníci POHG. Vargu spolu s ďalšími členmi skupiny na druhý deň zatkl Gestapo. Vznikli ho v Justičnom paláci a štyri dni pred oslobodením Bratislavy ho v posled-

nom transporte odviezli do koncentračného tábora v Mauthausene, kde zahynul 7. apríla.

Výtvarné dielo Ludovíta Vargu, žiaľ, dosiaľ nebolo docenené. Pokiaľ Š. Bednár, V. Chmel a A. Holly po vojne prezentovali svoje povstalecké aktivity, vo svojich spomienkach na Vargu uvádzajú iba spoločnú účasť na súťaži o výtvarné zobrazenie poštových známok. Návrhy sa nedochovali v origináli, no po vojne ich po pamäti spracoval slovinský grafik Štefan Milovan (Milivoj) Kraker. V roku 1950 ho v procese „proti titovskému špiónom a rozvratníkom ČSR“ odsúdili na 20 rokov odňatia slobody, ale už 25. októbra 1952 zomrel trýznený v kobke leopoldovskej väznice.

Výtvarný návrh v hodnote 4 Kčs mal Varga prezentovať v dekoratívnom ráme sovietskeho a slovenského vojaka so zástavami nad objektmi martinských kasární. Aj Bednárovi literárne spomienky umožňujú pririeknuť mu ďalšie propagačné plagáty: Česi, hláste sa, Pripustka a Smrť nacizmu!

Výtvarné kvality Ludovíta Vargu, ktoré sa, žiaľ, nemohli rozvinúť, ilustruje jeho dielo z roku 1944 Výjav z koncentráka. Preukázal sa však aj ako plnokrvný umelec s čiastočnými úspechmi v krajinomaľbe a s vynikajúcimi škicami v žánri aktu.

Ladislav Skrak

Pripustka, plagát.

Výjav z koncentráka, olej 1944, SNG.

Lekárska poradňa

Na vaše otázky odpovedá košický lekár MUDr. Ahmad Gharaibeh, PhD, MPH

Dobrý deň, pred dvoma rokmi som začal pociťovať intenzívnu bolesť v oblasti chrbta, najmä krížov pri dlhšom státi, ale aj sedení. Objednal som sa na rehabilitácie formou cvičení aj elektrolicby, ale kvôli zamestnaniu som rehabilitácie „flákal“ a stihol som asi len polovicu. Asi pol roka som fungoval aj s bolesťami, no neskôr bolesť ustúpila, sú to už dva roky, problémy nepociťujem, ale manželka nástoji na tom, aby som opätovne navštívil lekára. Je podľa Vás potrebné absolvovať návštevu u lekára a vyžiadať si rehabilitácie, ak nepociťujem závažnejšie problémy? Tibor, Veľký Krtíš

V aktuálnom období pandémie navštíviť lekára rozhodne neodporúčam. Najmä, ak nemáte akútne ťažkosti. Pravdepodobne išlo vo vašom prípade o kontrahované svaly chrbta, v takýchto prípadoch je prirodzené, že bolesti po relaxácii ustúpia a niekedy stačí cvičenie a elektrolicba aj v obmedzenom rozsahu. Aj bez návštevy lekára sa však môžete venovať prevencii, aby ste návratu bolesti zabránili. Predovšetkým ide o cvičenie, nepochybne ste rehabilitovali takými cvikmi, z ktorých väčšinu môžete cvičiť aj doma. K cvičeniu doplňte tiež chôdzu, v prípade, že trpíte nadváhou alebo obezitou dôrazne odporúčam znížiť váhu.

pomôcky: SPIT, IZA, MALIBU, ALAMOS	časť celku	orgány zraku	email	tela, po česky	hmyz podobný včele	solmizačná slabika	autor výroku: SENECA	zmenšený model	staby	časť tela sediaceho od pása po kolená	obec pri Komárne	vstupenka	usekla
chrám							druh likéru						
3. časť tajničky							4. časť tajničky získal lovom						
vysievala						vyčerpala sarmatský jazdec							
	papagáj s cholcom	EČV Levoče sídlo v Mexiku			priradovacia spojka látal						španielsky člen výstelka		
vykonávateľ trestu smrti				ohrady napíňajú						písmeno gréckej abecedy omámia			
značka hliníka				pohybuje sa vo vode medzinárodná zmluva					opica ražeň, po anglicky		domáce meno Timoteja	elév, po švédsky	
mladší kňazi									zotrvajte v spánku nadobudni život				
milenec						ťažko pracoval aha, hľa							
1. časť tajničky													2. časť tajničky
unavila sa													patriaci Italovi

Správne vylúštenie tajničky z č. 6 znie: **Krásna žena sa páči oku, dobrá srdcu.** Knihu posielame **Mariánovi Lukačkovi zo Zvolena.**

Vylúštenie tajničky posielajte na adresu: Redakcia Bojovník, Štúrova 8, 815 72 Bratislava, alebo na e-mail: bojovník@szpb.sk.

ZRNKÁ HUMORU

Vtip z konca druhej svetovej vojny. Starý Prešpurák sa pri poháriku rozčuľuje:

„Zase nám bombardovali hlavné mesto. A prečo si vybrali Vysočú ulicu? Ved' to nemá zmysel.“

„Ale má,“ odpovedá kamarát, „stojí tam najviac bratislavských vinární. Hľadali Tida Gašpara.“

* * *

Pod Prašivou pražilo augustové slnko. Jano sa obliekol do zimníka a kráča dolinou. Za zákrutou ho zastaví žandár so slovami:

„Čo to máš pod hrubým kabátom?“

Jano sa rozopne a vypadnú mu pištole, náboje a z bočného vrecika aj granáty.

„Pre boha, kam to vláčiš?“

„K partizánom,“ odpovedá Jano.

Žandár sa prísne pozrie a pohrozí prstom:

„Len aby!“

* * *

Správa z hlavného stanu ministra národnej obrany Ferdinanda Čatloša: „Zostrelili sme desať

lietadiel, z toho jedno patrilo nepriateľovi.“

* * *

Führer vyznamenával vojakov zo spojeneckých štátov. Pozvaných sa pýtal, čo urobili pre Ríšu. Jano, keď prišiel na rad, pochválil sa:

„Na lúke pri borovicovom lese v Bielorusku som prekvapil tri tucty sovietskych strelcov, ktorí oddychovali po obede. Vytiahol som guľomet a zrazu bolo po nich.“

„Fabelhaft!“ vyhrklo z vodcu. „A ako si spoznal, že ide o sovietskych strelcov?“

„Hned' mi to bolo jasné. Na čiapkach mali vyšíť SS.“

* * *

Rodina slovenského vojaka kdesi pri Michalovciach dostala z východného frontu list:

„Drahi rodičia, mám sa výborne. Bijeme Rusov a ženíme ich pred sebou. Každý deň urobíme 60 kilometrov. Nepriateľ pred nami bezhlavo uteká. Mamička, ak to takto pôjde ďalej, o tri týždne sme v Pozdišovciach.“

(podľa knihy Jána L. Kalinu Tisíc a jeden vtip)